

Náhradní rodinná péče v systému sociálně-právní ochrany dětí

Bc. Andrea Zedníčková, DiS.

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Andrea Zedníčková, DiS.**
Osobní číslo: **H140387**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Náhradní rodinná péče v systému sociálně-právní ochrany dětí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti sociálně-právní ochrany dětí a náhradní rodinné péče.
Příprava metodiky empirické části a formulace cíle.
Realizace kvalitativního výzkumu formou komparativní analýzy.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KNOTOVÁ, Dana. Školní poradenství. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 285 s. ISBN 978-80-247-4502-2.

KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. Sociálně-právní ochrana dětí. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006, 228 s. ISBN 80-7357-214-1.

NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. Sociálně-právní ochrana dětí. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, 256 s. ISBN 978-80-86723-77-8.

NOŽÍŘOVÁ, Jana. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde, 2012, 94 s. ISBN 978-80-8613194-7.

ZEZULOVÁ, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 197 s. ISBN 978-80-262-0065-9.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, PhD.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

1. prosince 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně *18.3.2016* .....

Hedvičkaová
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Teoretická část diplomové práce se zabývá systémem sociálně-právní ochrany dětí a náhradní rodinnou péčí. Práce obsahuje informace o tom, kdo sociálně-právní ochranu dětí poskytuje a komu je určena, popisuje jednotlivá opatření sociálně-právní ochrany dětí, hlavní principy právní úpravy sociálně-právní ochrany dětí a sanaci rodiny. Zabývá se také legislativou upravující sociálně-právní ochranu dětí. Převážná část je také věnována jednotlivým formám náhradní rodinné péče, finančnímu zabezpečení pěstounů a dětí v pěstounských rodinách a zprostředkování náhradní rodinné péče.

Cílem praktické části je zjistit a porovnat názory pěstounů na problematiku náhradní rodinné péče, tak i jejich přístup k celému systému.

Klíčová slova: dávky pěstounské péče, náhradní rodinná péče, nezletilé dítě, sociálně-právní ochrana dětí, zprostředkování náhradní rodinné péče

ABSTRACT

The theoretical part of the thesis deals with the system of socio-legal protection of children and the substitute family care. The work contains information about who the socio-legal protection of children provides, and to whom it is addressed, describes the various measures of socio-legal protection of children, the main principles of legal regulation of the socio-legal protection of children and the rehabilitation of the family. It also deals with the legislation governing the socio-legal protection of children. The major part is also dedicated to individual forms of substitute family care, financial security foster parents and children in foster families and mediation substitute family care.

The aim of the practical part is to determine and compare the views of both foster parents on the issue of alternative family care, as well as their access to the entire system.

Keywords: benefits of foster care, substitute family care, minor child, the socio-legal protection of children, mediation substitute family care

Děkuji vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Lence Haburajové Ilavské, PhD. za cenné rady a připomínky při zpracování této práce.

Dále děkuji všem pěstounům, kteří se zúčastnili výzkumných rozhovorů, za jejich ochotu a pomoc.

Chci také poděkovat mé rodině, partnerovi a blízkým za pomoc a podporu po celou dobu mého studia.

Motto: „Život dítěte v ústavu je smutná a nouzová náhražka milující rodiny.“

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 SOCIÁLNĚ – PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ.....	11
1.1 ORGÁNY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	12
1.2 OPATŘENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	13
1.3 HLAVNÍ PRINCIPY PRÁVNÍ ÚPRAVY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ	15
1.4 DĚTI, KTERÝM SE SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA POSKYTUJE.....	17
1.5 SANACE RODINY.....	18
2 LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ.....	21
2.1 ÚSTAVA ČR	21
2.2 LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD	21
2.3 ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE.....	23
3 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	25
3.1 OSVOJENÍ (ADOPCE)	26
3.1.1 Předadopční péče	28
3.1.2 Zrušitelné a nezrušitelné osvojení.....	29
3.1.3 Mezinárodní osvojení.....	30
3.2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	30
3.2.1 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	31
3.3 SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PÉČE JINÉ FYZICKÉ OSOBY NEŽ RODIČE.....	32
3.4 PORUČENSTVÍ.....	33
3.5 DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE	34
4 ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE.....	40
4.1 ČINNOST ORGÁNŮ SPOD PŘI ZPROSTŘEDKOVÁNÍ	41
4.2 PROCES ZPROSTŘEDKOVÁNÍ	43
4.3 PŘERUŠENÍ NEBO VYŘAZENÍ Z EVIDENCE DĚTÍ NEBO EVIDENCE ŽADATELŮ	44
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
5 VÝZKUMNÁ ČÁST	47
5.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÁ OTÁZKA	47
5.2 VÝZKUMNÁ METODA	47
5.3 TVORBA OTÁZEK PRO ROZHOVOR.....	47
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	48
5.5 ANALÝZA ROZHOVORŮ	51
5.6 ZÁVĚRY VÝZKUMU.....	58
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	63
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	65
SEZNAM TABULEK.....	66
SEZNAM PŘÍLOH.....	67

ÚVOD

Téma diplomové práce bylo zvoleno z toho důvodu, že má veřejnost dle mého názoru o náhradní rodinné péči v dnešní době nedostatek informací. Přitom v České republice žije velké množství dětí, které musí žít mimo svou vlastní rodinu. V oblasti náhradní rodinné péče se pohybuji druhým rokem, pracuji na městském úřadě, na odboru sociálních věcí a zdravotnictví, jako sociální pracovníce pro náhradní rodinnou péči. Každý den se tak setkávám s lidmi, kteří se nebáli dát dětem co nejdůležitější, co potřebuji, a tím je domov.

Sociálně-právní ochrana dětí má v České republice dlouhodobou tradici. Výkon sociálně-právní ochrany dětí však není zdaleka jednoduchý. Sociálně-právní ochrana dětí je nejen ovládána ústavními principy, mezinárodními dokumenty a je zakotvena v řadě právních předpisů, převážně se však citlivě dotýká života dětí a rodin. Problémy v rodinách mohou být často dlouhodobě skryté, a proto je důležité, aby byl sociální pracovník vykonávající sociálně-právní ochranu teoreticky i prakticky připraven řešit složité životní situace dětí, do kterých se v mnoha případech nedostávají vlastní vinou. Hlavním principem poskytování sociálně-právní ochrany dětí je totiž nejlepší zájem, prospěch a blaho dítěte. Náhradní rodinná péče je poskytována těm dětem, které jsou bez domova nebo nemohou být z jakýchkoliv jiných důvodů vychovávány ve vlastní rodině. Děti tak mohou vyrůstat v přirozeně rodinném prostředí, které má pozitivní vliv jak na jejich psychický, tak i psychomotorický vývoj.

Cílem diplomové práce je přiblížit problematiku sociálně-právní ochrany dětí a náhradní rodinné péče. Teoretická část diplomové práce tak obsahuje informace o tom, kdo sociálně-právní ochranu dětí poskytuje a komu je určena. Popisuje jednotlivá opatření sociálně-právní ochrany dětí, hlavní principy právní úpravy sociálně-právní ochrany dětí a sanaci rodiny. Zabývá se také legislativou upravující sociálně-právní ochranu dětí, zejména Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a Úmluvou o právech dítěte. Převážná část je také věnována jednotlivým formám náhradní rodinné péče, finančnímu zabezpečení pěstounů a dětí v pěstounských rodinách a samotnému zprostředkování náhradní rodinné péče. Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum, jehož cílem je zjistit a zejména porovnat názory pěstounů z odlišných typů náhradní péče na problematiku náhradní rodinné péče a jejich přístup k celému systému.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNĚ – PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Sociálně-právní ochrana dětí, jako odvětví veřejného práva, má v České republice svoji dlouholetou tradici, i když z historického vývoje je patrné, že v době minulé měla s ohledem na historické a společenské podmínky poněkud jiný obsah než v současnosti. Dnes orgány sociálně-právní ochrany nemusí řešit ochranu dětí před hrozbou různých epidemií, pomáhat při válečných útrapách apod., ale zůstal problém dětí opuštěných či bez domova, a nově je nutné řešit situace dětí, na které tehdejší instituce ani nepomyslely, jedná se např. o komerční sexuální zneužívání dětí nebo prostituce dětí. Přitom tyto instituce neposkytují ochranu jen dětem, které jsou českými občany, ale všem dětem, které se ocitnou na území České republiky nebo které se ocitly v cizině a mají přitom trvalý pobyt na území ČR. (Krausová a Novotná, 2006, str. 11)

Počátek veřejné správy ve prospěch sociálně potřebných osob a institucionalizované sociálně-právní ochrany dětí na našem území lze datovat od roku 1863, kdy byl vydán říšský zákon domovský č. 105 říšského zákoníku, na který navázal zemský zákon chudinský pro Čechy č. 59 z roku 1868. Od roku 1904 se začaly formovat první skupiny osob, které byly ochotny spolupracovat se samosprávnými orgány působícími v péči o děti, tzv. okresní komise pro péči o mládež. Po první světové válce bylo v Československu statisíce válečných sirotků a činnost tehdejších institucí a dobrovolníků nabývala ještě více na významu. Rozvoj péče o děti byl přerušen rokem 1938, ale okresní péče o mládež a zemská ústředí působila, byť i s omezenými možnostmi a aparátem, po celou dobu okupace. V 50. letech 20. století sociálně-právní ochrana spočívala pouze ve výkonu tzv. hromadného poručenství a opatrovnictví. Přijetím zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, nedošlo ke kompetenčním změnám, tato norma upravila zásahy státní moci do rodinných vztahů ze strany soudů a národních výborů. Před přijetím zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, předpisu veřejnoprávní povahy, byla činnost státních orgánů v oblasti sociálně-právní ochrany dětí upravena v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, který má soukromoprávní povahu, z hlediska působnosti pak v předpisech o sociálním zabezpečení. Uvedená právní úprava proto již nebyla vyhovující a přijetím zákona o sociálně-právní ochraně došlo k oddělení sociálně-právní ochrany od úpravy v předpisech soukromoprávní povahy. (Špeciánová, 2003, str. 18 – 20)

Sociálně-právní ochranou dětí se dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, rozumí zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana

oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině. (zdroj zákon č. 359/1999)

1.1 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

První otázkou, na kterou je třeba v rámci této kapitoly odpovědět, je, kdo sociálně-právní ochranu dětem poskytuje či jinak zajišťuje její výkon. K tomu je třeba říci, že ve smyslu hlavních principů jsou obecnými orgány určenými k ochraně dětí soudy a k poskytování sociálně-právní ochrany pak specializované orgány. Ty určuje zákon o SPO v § 4 odst. 1 a současně dále vymezuje i jejich působnost. Orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou:

- a) obecní úřady obcí s rozšířenou působností (městské úřady, ve statutárních městech magistráty a úřady městských obvodů, v Praze úřady pověřených městských částí)
- b) obecní úřady, újezdní úřady, ustanovení tohoto zákona o obecních úřadech se vztahují i na újezdní úřady
- c) krajské úřady (v Praze Magistrát hl. města Prahy)
- d) Ministerstvo práce a sociálních věcí
- e) Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
- f) Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu

Sociálně-právní ochranu dětí zajišťují také obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny (§ 4 odst. 2 zákona o SPO), které však nejsou orgány sociálně-právní ochrany dětí. (MPSV, © 2013)

Orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále OSPOD) úzce spolupracují se všemi poskytovateli poradenských služeb ve školství. OSPOD zajišťuje na základě zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, obnovu narušených funkcí rodiny, OSPOD poskytuje sociálně-právní ochranu nezletilým dětem, pokud nepříznivé skutečnosti přetrvávají delší dobu nebo jsou intenzivní natolik, že mohou negativně ovlivňovat vývoj dítěte.

OSPOD vzhledem ke svému zaměření pravidelně spolupracuje se soudy, orgány činnými v trestním řízení, školami a školskými poradenskými pracovišti, SVP, zdravotnickými zařízeními. Na pracovníky OSPOD se mohou obracet se žádostí o pomoc rodiče v případě, že potřebují pomoc při výchově a péči o děti. O pomoc mohou žádat také školy, když nezvládají zajistit potřebnou spolupráci s rodiči dětí při závažných výchovných problémech (záškoláctví, agresivní chování apod.) Na OSPOD se se žádostí o pomoc může obrátit i dítě samotné. (Knotová, 2014, str. 22 – 23)

Na větších úřadech obcí bývá OSPOD rozdělen na různá oddělení, jež však nemívají stejné názvy. Přesné organizační členění není předepsáno. Časté je, že se člení na oddělení péče o dítě (dále OPD) a na oddělení sociální prevence (dále OSP). Oddělení samozřejmě úzce spolupracují. Na oddělení péče o dítě pracují sociální pracovníci, na oddělení sociální prevence působí kurátoři pro děti a mládež.

Sociální pracovníci vykonávají rozsáhlou sociální agendu na úseku péče o rodinu a děti, provádějí šetření v konkrétním prostředí, v němž děti žijí, tj. ve školách, v bydlišti, případně na pracovištích, zjišťují, zda je o ně dobře pečováno, jestli mají dobré podmínky pro očekávaný vývoj. Tato šetření konají na základě vlastního rozhodnutí, ale také v případě anonymních oznámení, na žádost soudu, sdělení občanů, případně organizací či institucí. Pokud je situace dětí závažná, jsou vážně ohroženy na zdraví nebo životě, pracovníci OPD podávají soudu návrh na nařízení předběžného opatření, soud musí rozhodnout do čtyřia dvaceti hodin a zároveň provést rozhodnutí obvykle ve spolupráci s pracovníky OPD (kriзовá intervence). Také působí v oblasti sanace rodiny, tedy pracují s rodinami, u nichž jsou narušeny základní funkce.

Kurátoři pro děti a mládež pracují s rodinami, dětmi, jež se dopustily činu jinak trestného, dále s mladistvými, kteří se dopustili provinění a bylo proti nim zahájeno trestní stíhání, nebo s těmi, kdo se dopustili přestupku, a také s dětmi a mladistvými s opakovanými poruchami v chování či s výchovnými problémy (např. agresivita, záškoláctví, útoky z domova, závislosti). (Knotová, 2014, str. 23)

1.2 Opatření sociálně-právní ochrany dětí

Jedním ze základních principů sociálně-právní ochrany dětí je předcházení vzniku problémů ve vývoji či výchově dítěte nebo jejich narůstání, a proto zákon o SPO v definici sociálně-právní ochrany zmiňuje působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

Předpokladem účinné a včasné ochrany života, zdraví a příznivého vývoje dítěte je vědět o dětech a rodinách s dětmi, které potřebují nějakou formu pomoci, a proto mnoho úkolů stanovených orgánům zajišťujícím sociálně-právní ochranu dětí spočívá v preventivním a výchovném působení. Přijímat opatření zákon o SPO ukládá především obecním úřadům a obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, které mají možnost bezprostředně sledovat život dítěte v rodině a prostředí, v němž žije, a mají tak možnost včas zajistit ochranu práva dítěte a nalézt potřebné řešení situace, které bude vycházet ze znalosti problému a jeho okolností, a to za spolupráce s dalšími fyzickými a právními osobami (Krausová a Novotná, 2006, str. 33)

Obecní úřady a obecní úřady s rozšířenou působností, které vykonávají preventivní a poradenskou činnost, mají za úkol:

- a) vyhledávat děti uvedené v § 6
- b) působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti
- c) projednat s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dítěte
- d) projednat s dítětem nedostatky v jeho chování
- e) sledovat, zda je na základě kontrolních oprávnění zamezováno v přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující
- f) poskytnout nebo zprostředkovat rodičům na jejich žádost poradenství při uplatňování nároků dítěte podle zvláštních právních předpisů
- g) oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6

Dále je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen:

- a) sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku
- b) činit opatření k omezení působení nepříznivých vlivů na děti
- c) pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny
- d) zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny individuální plán ochrany dítěte
- e) pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin (zdroj zákon č. 359/1999)

Především obecní úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností poskytují rodičům výchovnou a poradenskou péči s cílem předcházet vzniku překážek bránících ve vytváření vzájemných harmonických vztahů v rodinách, popřípadě tyto překážky odstraňo-

vat. Zajišťují poradenství ohledně nároků dětí a rodin s dětmi na hmotné zabezpečení z různých systémů pomoci, zejména z důchodového a nemocenského pojištění, státní sociální podpory či sociální péče a od 1. ledna 2007 pomoci v hmotné nouzi. Poskytují také rady rodičům dětí dlouhodobě zdravotně postižených s cílem dosáhnout plného uspokojování potřeb takového dítěte v podmínkách podporujících jeho sebedůvěru a umožňujících účast dítěte na společenském životě. (Krausová a Novotná, 2006, str. 40)

Součástí výchovné a poradenské činnosti je rozhodování obecních úřadů a soudů o výchovných opatřeních upravených především v § 43 zákona o rodině a z hlediska působnosti orgánů sociálně-právní ochrany v zákoně o SPO. Zákon o rodině zdůrazňuje zájem společnosti na řádné výchově dětí, na jejich ochraně, na vytváření příznivých podmínek pro výchovu dětí, na jejich vzdělání a všestranném vývoji. Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově, dává zákon o SPO a zákon o rodině možnost obecnímu úřadu, ale také soudu, uložit:

- a) napomenutí
- b) dohled
- c) omezení

Omezením v rámci využití výchovných opatření může obecní úřad i soud napomenout nezletilého, jeho rodiče, ale i další osoby, které narušují řádnou výchovu nezletilého.

Obsahem a smyslem dohledu je pravidelné sledování podmínek, ve kterých dítě žije a za kterých je vychovááno. Důvody, pro něž může být dohled uložen, mohou spočívat v chování rodičů, v nedostatečné péči o dítě, ale také v nepřístojném chování samotného dítěte (např. zanedbávání řádné péče o dítě, nechození k lékaři, záškoláctví dítěte, toulání se do pozdního večera, hrubé chování dítěte vůči rodičům, učitelům, spolužákům apod.).

Na rozdíl od napomenutí a dohledu je obsahem a účelem omezení zabránit působení škodlivých vlivů, které nezletilé dítě ohrožují a jeho výchovu narušují. Obsahem rozhodnutí o omezení je zpravidla zákaz návštěvy restauračních zařízení, diskoték, klubů a dalších zábav v prostředí, které neskýtá záruku pozitivního ovlivňování vývoje dítěte. (Krausová a Novotná, 2006, str. 41)

1.3 Hlavní principy právní úpravy sociálně-právní ochrany dětí

Mezi hlavní principy právní úpravy sociálně-právní ochrany dětí patří:

- a) předním hlediskem poskytování sociálně-právní ochrany dětí je nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí
- b) sociálně-právní ochrana se poskytuje všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu
- c) sociálně-právní ochrana se poskytuje bezplatně
- d) sociálně-právní ochrana se poskytuje všem dětem mladším 18 let
- e) stát je odpovědný za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje z hlediska fyzického, psychického a mravního a ostatních aspektů integrity dítěte jako nositele práv daných Ústavou, Listinou a práv vyplývajících z mezinárodních závazků ČR. Stát však nenahrazuje plnění povinností a odpovědnost rodičů, ani nezasahuje do jejich postavení jako nositelů rodičovské zodpovědnosti, nejsou-li práva nebo vývoj dítěte ohroženy.
- f) orgány s obecnou působností na úseku ochrany dítěte jsou soudy a orgány určené zákonem o SPO, tj. Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské a obecní úřady a ve vztahu k zahraničí Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Sociálně-právní ochranu dětí zabezpečují též kraje a obce v samostatné působnosti a fyzické a právnické osoby, pokud obdrží pověření k výkonu sociálně-právní ochrany.
- g) vůdčím pravidlem pro činnost orgánů sociálně-právní ochrany je princip preventivního působení na rodinné vztahy, jsou-li zasaženy tak, že přichází v úvahu působení veřejné moci. Opatření sociálně-právní ochrany jsou hierarchicky uspořádána ve vnitřně provázaný celek, umožňující volbu nástrojů podle konkrétní situace, v níž se dítě nachází, a podle intenzity ohrožení.
- h) důraz je také položen na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy (tj. prevence rizikového vývoje dětí a minimalizace důsledků působení sociálně patogenních vlivů)
- i) děti dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo děti, které nemohou být ponechány v tomto prostředí, mají právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem v podobě některé z forem náhradní výchovy
- j) při volbě řešení je nutno brát potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ
- k) v případě osvojení dítěte do ciziny je nezbytné respektovat princip subsidiarity, tj. považovat osvojení dítěte do ciziny za náhradní způsob péče o dítě tehdy, jestliže dítě nemůže být předáno do výchovy v zařízení nebo v rodině osvojitele nebo o ně nemůže

být pečováno jiným vhodným způsobem v zemi jeho původu. Pro tuto situaci jsou mezinárodními smlouvami a zákonem o SPO uceleně formulována pravidla pro kontakt s cizinou ve věcech sociálně-právní ochrany dětí.

- l) orgánům sociálně-právní ochrany dětí se ukládá povinnost sledovat výkon ústavní nebo ochranné výchovy, aniž by zasahovaly do řízení provozu zařízení, kde se vykonává ústavní nebo ochranná výchova; cílem sledování je dodržování práv dětí, rozvoj duševních a fyzických schopností dětí, zda trvají důvody pro pobyt dítěte v zařízení a jak se vyvíjejí vztahy mezi rodiči a dětmi
- m) cílem sociálně-právní ochrany dětí je též sanace rodin
- n) na principu dobrovolnosti se mohou na výkonu sociálně-právní ochrany dětí v zákonem vymezených činnostech podílet i fyzické nebo právnické osoby, které však k takovému působení musí mít pověření. Určitě činnosti představující zásadní zásah do postavení dítěte nebo osob za ně odpovědných jsou však vyhrazené státním orgánům nebo orgánům veřejné správy v přenesené působnosti. (Krausová a Novotná, 2006, str. 16 - 18)

1.4 Děti, kterým se sociálně-právní ochrana poskytuje

Nejprve je nutné vymezit, co se pro potřeby sociálně-právní ochrany chápe pod pojmem „dítě“. Zákon o SPO definuje v souladu s Úmluvou o právech dítěte pojem dítě tak, že dítětem je osoba nezletilá. Podle čl. 1 Úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. Podle § 8 občanského zákoníku se pak zletilosti nabývá dovršením osmnáctého roku věku; před dosažením tohoto věku lze však zletilosti nabýt uzavřením manželství.

Sociálně-právní ochrana náleží podle právního řádu České republiky všem dětem bez rozdílu. Rozdíl spočívá pouze v rozsahu, v jakém se sociálně-právní ochrana poskytuje. (MPSV, © 2013)

Zákon o SPO tak vymezuje z věcného hlediska okruh dětí, na které se sociálně-právní ochrana vztahuje. Jde zejména o děti:

- a) jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti
- b) které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy

- c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší 15 let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak narušují občanské soužití
- d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte
- e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu
- f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umístovány do zařízení zajišťující nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců
- g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami
- h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu. (zdroj zákon č. 359/1999)

1.5 Sanace rodiny

Sanace rodiny je soubor opatření sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, jehož sociální, biologický a psychologický vývoj je ohrožen. Důsledkem neřešené nebo akutní situace ohrožení dítěte může být jeho umístění mimo rodinu. Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci jeho rodině. (Bechyňová a Konvičková, 2008, str. 18)

Rodina je velkým tématem sociální psychologie, sociologie a samozřejmě i pedagogiky. Je to dáno tím, že je jednou ze základních strukturálních složek společnosti a složkou zcela základní, pokud jde o zajišťování péče o děti a mládež, zejména pak o vytváření prvopočátečních předpokladů rozvoje osobnosti v socializačním procesu. Právě v tomto smyslu vyznívá výrok, který lze často slyšet: „Rodina je základem společnosti, jaká rodina – takové děti.“ V rodině probíhá primární socializace – realizuje se v ní skrze intimní vztahy s matkou a dalšími členy rodinného jádra první kontakt dítěte se společností a kul-

turou. Rodina tím, jak s dítětem jedná, jaké k němu zaujímá postoje, jakou vytváří oporu pro jeho vývoj, jakou citovostí je zahrnuje, mu zprostředkovává zvládnání základních vzorců sociokulturního chování a myšlení. A díky nim dítě rozvíjí své vztahy k sobě samému, druhým lidem, širšímu sociálnímu okolí, k věcem a úkolům. (Helus, 2015, str. 198)

Cílem sanace rodiny je předcházet, zmírnit nebo eliminovat příčiny ohrožení dítěte a poskytnout rodičům i dítěti pomoc a podporu k zachování rodiny jako celku. Konkrétně se jedná o činnosti směřující k odvrácení možnosti odebrání dítěte mimo rodinu, k realizaci kontaktů dítěte s rodinou v průběhu jeho umístění nebo k umožnění jeho bezpečného návratu zpět domů. Nedílnou součástí sanace rodiny jsou činnosti podporující udržitelnost kvalitativních změn v rodině dítěte po jeho návratu ze zařízení pro výkon ústavní výchovy. (Sanace rodiny, 2008)

Sanace je žádoucí a přijatelnou formou sociální práce s rodinou v těchto případech:

- a) rodiče, kteří během svého vývoje byli zanedbáváni, představují nebezpečí stejného chování k vlastním dětem. Rodiče se neumějí o děti postarat, nemají pro děti připravené podmínky přiměřené jejich potřebám, nemají ve svém okolí spolehlivou sociální podporu.
- b) dítě žije ve vlastní rodině a jeho psychický, zdravotní a sociální stav je ohrožen, a zároveň, pokud při sociální práci s rodinou nedochází během tří měsíců ke zlepšení situace, nebo pokud nastane její zhoršení
- c) dítě je umístěno do zařízení pro výkon ústavní výchovy, na základě dobrovolného rozhodnutí nebo předběžného opatření do zařízení ústavní výchovy. Pokud rodiče odmítli program sanace rodiny před touto situací, neznamená to, že nemá smysl možnost sanace rodiny po jeho umístění znovu nabízet.
- d) dítě je umístěno v zařízení pro výkon ústavní výchovy a sanace rodiny se stává prostředkem pro vytvoření kvalitního a smysluplného kontaktu dítěte s rodinou
- e) dítě je svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu a sanace rodiny v tomto případě vytváří vhodné podmínky pro udržování a zlepšování kontaktu dítěte s vlastní rodinou a podmínky pro přípravu návratu dítěte zpět domů. V tomto případě je nutná spolupráce organizace podporující pěstounskou rodinu. (Bechyňová a Konvičková, 2008, str. 20)

Mohou však nastat i takové situace, ve kterých sanace rodiny není pro dítě vhodným řešením. Mezi tyto situace patří:

- a) dítě je obětí brutálního zacházení ze strany svých rodičů a odborníci nedoporučují ani kontakt dítěte s rodiči
- b) znalecký posudek prokázal, že rodiče nemají k dítěti žádný citový vztah
- c) rodiče jsou závislí na alkoholu, drogách či jiných návykových látkách a odmítají léčbu
- d) rodiče mají psychiatrické onemocnění a neprojevují zájem o spolupráci sanačního týmu s lékařem
- e) rodiče jsou částečně zbaveni způsobilosti k právním úkonům a odmítají spolupráci sanačního týmu s opatrovníkem. (Bechyňová a Konvičková, 2008, str. 21)

2 LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ

Základními právními předpisy, které zavazují stát a jím určené orgány a instituce k poskytování sociálně-právní ochrany dětí (dále také jen „sociálně-právní ochrana“) jsou Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod a významná mezinárodní smlouva s názvem Úmluva o právech dítěte (Krausová a Novotná, 2006, str. 13)

2.1 Ústava ČR

Ústava České republiky je nejvýše postaveným zákonem vedle Listiny základních práv a svobod. Ústava České republiky byla přijata Českou národní radou dne 16. 12. 1992. Vyhlášena byla ve sbírce zákonů jako ústavní zákon České národní rady č. 1/1993. Ústava České republiky nabyla účinnosti dne 1. 1. 1993. Ústava České republiky se skládá ze sedmi hlav, ve kterých upravuje základní ústavní principy moci zákonodárné, výkonné, soudní a principy činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu, České národní banky a územní samosprávy.

V souvislosti s výkonem sociálně-právní ochrany je třeba zdůraznit článek 4 Ústavy ČR, podle něhož základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.

Další důležitý článek Ústavy ČR je čl. 10, jenž obsahuje pravidlo, které stanoví, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. S čl. 10 Ústavy ČR koresponduje i § 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého se ustanovení tohoto zákona použije, jen pokud nestanoví něco jiného mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Respektovat toto pravidlo je nutné i při výkonu sociálně-právní ochrany. (Krausová a Novotná, 2006, str. 13)

2.2 Listina základních práv a svobod

Čl. 1, 2 a 3 Listiny hovoří o svobodě a rovnosti lidí v důstojnosti a právech, která jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon. Každý

může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Každý je způsobilý mít práva a každý má právo na lidský život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života, trest smrti se nepřipouští (čl. 5 a 6).

Lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a jméno je předmětem úpravy čl. 10, který rovněž vyjadřuje právo každého na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života, a právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

Nedotknutelnost obydlí, do kterého není dovoleno vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí, je vyjádřena v čl. 12 Listiny. Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný, odůvodněný příkaz soudce. Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých, anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku.

Ženy, mladiství a osoby zdravotně postižené mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní zdravotní podmínky, mladiství a osoby zdravotně postižené též právo na zvláštní ochranu v pracovních vztazích a na pomoc při přípravě k povolání (čl. 29). Podle čl. 30 mají občané právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří, při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele. Každý, kdo se ocitne v hmotné nouzi má pak podle tohoto článku právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.

Článek 32 Listiny je celý věnovaný rodině a dětem. Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona a zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. Také ženě v těhotenství se zaručuje zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a též odpovídající pracovní podmínky. Listina nezapomíná ani na děti narozené mimo manželství, kterým se zaručují stejná práva jako dětem narozeným v manželství. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů a děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu a na základě zákona. Listina v tomto článku zaručuje rodičům, kteří pečují o děti, právo na pomoc státu.

Podle čl. 36 se každý může domáhat svého práva u nezávislého a nestranného soudu. Rovněž ten, kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. (Novotná a Fejt, 2009, str. 17 - 18)

2.3 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte byla přijata 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN. Česká a Slovenská republika ji ratifikovaly 6. února 1991 a je uveřejněna ve Sbírce zákonů jako sdělení FMZV č. 104/1991 Sb. Po rozdělení federativního státu se Úmluva o právech dítěte stala součástí právního pořádku České republiky a její postavení je velmi významné, neboť tato úmluva je úmluvou o základních lidských právech.

Zabezpečit dítěti zvláštní péči, respektovat a chránit dětská práva jako součást lidských práv jsou uznávána od počátku dvacátého století. Tak tomu bylo v Ženevské deklaraci práv dítěte z roku 1924, ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948, v Deklaraci práv dítěte z roku 1959, v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech, v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a tak je tomu i v Úmluvě o právech dítěte z roku 1989. (Novotná a Fejt, 2009, str. 18 - 19)

Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.

Ve své první části úmluva vymezuje nezadatelná a nezcizitelná práva dětí:

- a) dítě podle úmluvy nesmí být diskriminováno na základě své rasy, pohlaví nebo jazyka, nesmí být diskriminováno na základě názorů a přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců nebo členů rodiny, zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti veřejných nebo soukromých zařízení a pracovníci, kteří pracují s dětmi, musí mít příslušnou kvalifikaci
- b) každé dítě má přirozené právo na život, právo na jméno, státní příslušnost, a pokud je to možné, také právo znát své rodiče a právo na jejich péči. Dítě nemůže být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže je takové oddělení v zájmu dítěte (např. zneužívané dítě). Dítě oddělené od jednoho nebo obou rodičů má pak právo udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte. Dítě, které je schopno formulovat své názory, má právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej bezprostředně dotýkají. Přitom se názorům dítěte

musí věnovat patřičná pozornost, odpovídající jeho věku a úrovni. Oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu dítěte a základním smyslem jejich péče musí být zájem dítěte.

- c) státy činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním apod. Dítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo dítě, které ve svém vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem. Státy zabezpečí takovému dítěti náhradní péči v různých formách.
- d) dítě má též právo na dosažení nejvyšší dosažitelné úrovně zdravotního stavu, na využívání léčebných a rehabilitačních zařízení a na výhody sociálního zabezpečení. Má právo na vzdělání na základě rovných možností, na odpočinek a volný čas, na ochranu před vykořisťováním a zneužíváním jeho práce, na ochranu před nezákonným užíváním narkotických a psychotropních látek, před sexuálním zneužíváním.
- e) významné je také právo dítěte obviněného, obžalovaného nebo uznaného vinným z porušení trestního práva na takové zacházení, které rozvíjí smysl dítěte pro důstojnost a čest.

Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, se zavazují s využitím odpovídajících prostředků široce informovat o zásadách a ustanoveních této úmluvy jak mezi dospělými, tak mezi dětmi.

Problematika náhradní péče o dítě, péče o děti týrané, zneužívané a zanedbávané stejně jako oblast týkající se trestné činnosti dětí a mládeže je u nás upravena zvláštními právními předpisy, zejména v rámci rodinného, trestního a školského práva. (Smutková, 2007, str. 44 - 46)

3 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Výchova dětí a péče o jejich příznivý vývoj je především právem a povinností obou rodičů. Ne všichni rodiče se však chtějí nebo mohou o své děti starat. V situacích, kdy děti nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině, je třeba hledat optimální formu náhradní výchovy. O formě náhradní výchovy přitom vždy rozhoduje soud. Již sama tato skutečnost napovídá, že pokud dítě nemá zázemí ve vlastní rodině, je to situace, kdy se v širokém rozsahu musí aplikovat sociálně-právní ochrana. (Krausová a Novotná, 2006, str. 53)

Náhradní rodinná péče je v současné době hodně diskutovanou a sledovanou oblastí. Lidé, kteří se v této problematice neorientují, jsou při utváření vlastního názoru odkázáni z velké části na média. (Striová, 2013, str. 8)

Náhradní výchovu je tedy nutné chápat jako „náhradní“ řešení svízelné situace dětí v případě selhání jejich přirozené rodiny, které najde své uplatnění pouze tehdy, jestliže se rodiče nemohou, nechtějí nebo neumí o své nezletilé děti starat. Náhradní výchovu v novém rodinném prostředí je nutné považovat především za „službu“ nezletilým dětem. (Králičková, 2000, str. 99)

Dosavadní právní úprava tohoto institutu byla zakotvena v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, stávající úprava pak v zákoně č. 89/2012, občanský zákoník a zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. (Smolíková, 2014, str. 9)

Každým krokem státu by měl být sledován nejvyšší zájem dítěte. Náhradní rodinná péče sleduje primárně zájem a blaho dítěte. Jejím úkolem je umožnit dítěti, které nemůže vyrůstat ve své biologické rodině, aby se dostalo do takového prostředí, které se co nejvíce blíží přirozenému prostředí rodiny a kde je mu poskytována individuální péče. Jejími výhodami jsou stálé osoby vychovatele (vychovatelů), společné bydlení, vzájemné uspokojování psychických potřeb, trvalost a hloubka citových vztahů, intimita prožívání a v neposlední řadě také vědomí sounáležitosti a společné budoucnosti. Z uvedených charakteristik náhradní rodinné výchovy plyne závěr, že tento typ péče o dítě by měl mít vždy přednost před výchovou ústavní. (Smutková, 2007, str. 47 – 48)

Hlavním důvodem pro umístění dítěte do náhradní rodinné péče je ztráta či selhání jeho vlastní rodiny v plnění základních rodinných funkcí, především funkce socializačně výchovné. Rodiče buď zemřeli, anebo žijí, ale o dítě se nemohou, nedovedou, nebo neumě-

jí starat. Přitom stupeň zanedbávání jejich „péče“ je tak vysoký, že vývoj dítěte je vážně ohrožen nebo již poškozen. Taková rodina je buď těžce porušena, nebo již zcela rozvrácena. Jakákoli pomoc pro ni určená je zbytečná či dokonce pro dítě škodlivá, neboť by prodlužovala jeho pobyt tam, kde to není s ohledem na jeho prospěch žádoucí. (Radvanová et al., 1979, str. 18)

O rodinné výchově lze mluvit tam, kde je dítě svěřováno do péče určité osobě, o ústavní výchově tam, kde výchovnou odpovědnost přejímá ústav a přenáší ji sám, tj. ve vlastní režii, na vychovatele, který je zpravidla odborně připraveným, kvalifikovaným pracovníkem. (Matějček, 1992, str. 186 – 187)

Vyhledávání vhodné rodiny pro konkrétní dítě je výsledkem odborných aktivit celé řady jednotlivců a pracovních týmů. Různé formy náhradní péče pak vycházejí z odlišných potřeb jednotlivých dětí a z daných objektivních možností. Pozornost věnovaná vhodnému výběru dětí a rodin by se měla projevit snížením rizika ohrožení nově vznikajících rodin. Při výběru musí být vždy zohledňováno několik základních ukazatelů: formální i neformální vazby dítěte na členy původní rodiny, jeho aktuální zdravotní a psychický stav a předpoklady na straně žadatelů. (Smutková, 2007, str. 48)

Náhradní rodinní péče spadá do kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Má následující formy, z nichž první dvě jsou základní a obecně nejznámější:

- a) osvojení (adopce)
- b) pěstounská péče
- c) svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče
- d) poručenská péče (Sobotková a Očenášková, 2013, str. 10)

3.1 Osvojení (adopce)

Nejznámější a pro bezdětné páry nejobvyklejší formou je osvojení neboli adopce. Při osvojení přijímají manželé či jednotlivci opuštěné dítě za vlastní a mají k němu stejná práva a povinnosti, jako by byli jeho rodiči. (Konečná, 2003, str. 86)

Osvojitelé jsou motivováni především snahou o doplnění své rodiny, a proto i jejich nároky bývají zpravidla vyšší. Přání převzít do péče dítě co nejlepší nemůže být vždy uspokojeno, také od podání žádosti do převzetí dítěte uplyne často několik let. V této čekací době někteří žadatelé upraví své nereálné představy, jiní své žádosti zruší, některým se

rozpadne manželství apod. Proto celkový počet žadatelů významně nenarůstá. (Matějček, 1999, str. 33)

Osvojením vzniká mezi osvojitelem a dítětem vztah jako mezi biologickými rodiči a vlastními dětmi. Vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou osvojením zanikají. Dítě získává příjmení nových rodičů. Vztah mezi dítětem a příbuznými osvojitelů je příbuzenský. Osvojit lze pouze dítě nezletilé. Mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl. O osvojení rozhoduje soud a před jeho rozhodnutím musí uplynout nejméně tři měsíce, po které zájemce o dítě pečuje na své náklady. (Bubleová, 2001, str. 6)

Je samozřejmé, že osvojitelem se mohou stát pouze fyzické osoby, které svým způsobem života zaručují, že osvojení bude ku prospěchu dítěte i společnosti. Osvojitelem proto může být jen taková osoba, u které lze důvodně předpokládat, že se dítěti bude věnovat, bude schopna navázat s ním citový kontakt, jaký mají mezi sebou rodiče a děti, ale i to, že bude dítě řádně vychovávat. Člověk, který bez vážných důvodů nepracuje, nadměrně požívá alkohol, dopouští se výtržnosti nebo páchá-li trestnou činností, těžko může být zárukou, že povede dítě ke spořádanému životu. Osvojitel také musí dávat záruku, že je schopen se o dítě postarat i po materiální stránce. Soud proto zkoumá bytovou situaci osvojitele, jeho majetkové poměry, zdravotní stav atd. Nemá-li zájemce o osvojení kde bydlet, přebývá-li na ubytovnách nebo po bytech známých apod., těžko může očekávat kladné rozhodnutí soudu o osvojení dítěte. Stejně tak zájemce o osvojení, který je zařazen do seznamu uchazečů o zaměstnání a bere sociální podporu, sotva může zajišťovat i potřeby dítěte. Na druhé straně je třeba konstatovat, že pouhé majetkové zajištění dítěte není rozhodujícím kritériem, neboť základní podmínkou pro osvojení je prospěšnost osvojení pro nezletilé dítě a pro společnost. Při rozhodování o osvojení nelze prospěch dítěte posuzovat jen z hlediska hmotných podmínek a předpokladů, nýbrž především z hlediska záruk všestranného rozvoje dítěte, a to nejen rozvoje duševního, ale i citového. (Choděra, 2002, str. 49)

K osvojení je třeba souhlasu zákonného zástupce osvojovaného dítěte, a to i v případě, že rodič dítěte je nezletilý, a je-li dítě schopno posoudit dosah osvojení, pak i jeho souhlasu. K osvojení dítěte do ciziny je třeba souhlasu Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Pokud jsou zákonnými zástupci osvojovaného dítěte jeho rodiče, není třeba jejich souhlasu, jestliže:

- a) po dobu nejméně šesti měsíců soustavně neprojevovali opravdový zájem o dítě, zejména tím, že dítě pravidelně nenavštěvovali, neplnili pravidelně a dobrovolně vyživovací

- povinnost k dítěti a neprojevují snahu upravit si v mezích svých možností své rodinné a sociální poměry tak, aby se mohli osobně ujmout péče o dítě, nebo
- b) po dobu nejméně dvou měsíců po narození dítěte neprojevili o dítě žádný zájem, ačkoli jim v projevení zájmu nebránila závažná překážka.

Souhlasu rodičů, kteří jsou zákonnými zástupci osvojovaného dítěte, není také třeba, jestliže dají souhlas k osvojení předem bez vztahu k určitým osvojitelům. V těchto případech je pak třeba k osvojení souhlasu opatrovníka, který musí být osvojovanému dítěti v řízení o osvojení ustanoven. (Novotná a Fejt, 2009, str. 73)

Adopce není jen záležitost páru, ale i celé širší rodiny a bližšího okolí. Musí být připraveni nejen osvojitelé, ale také všichni ostatní členové adoptivního prostředí. Nejen osvojitelé se stávají adoptivními rodiči, ale jejich rodiče se stávají adoptivní babičkou a dědou, sestra adoptivní tetou atd. I oni musí být na adopci připraveni. Je potřeba je seznámit s rozhodnutím osvojitelů vzít dítě do náhradní rodinné péče a získat jejich podporu, poskytnout jim informace, aby pochopili, kde je jejich místo, probrat s nimi otázku vlivu na další děti v domácnosti. Aby to zvládlo i okolí osvojitelů (přátelé, sousedi, učitelé ve škole, lékaři), je potřeba vybudovat a používat pozitivní slovník v rozhovorech o adopci, informace poskytovat selektivně, připravit se na zvládnutí a odpuštění nepromyšlených nebo necitlivých poznámek. (Konečná, 2003, str. 93 – 94)

3.1.1 Předadopční péče

Jak už jsme uvedli výše, před rozhodnutím soudu o osvojení musí být dítě nejméně po dobu tří měsíců v péči budoucího osvojitele, a to na jeho náklady.

Podstata předadopční péče spočívá v tom, že dítě by si mělo v rodině osvojitele zvyknout na danou situaci a rovněž i budoucí osvojitelé by si měli zvyknout na svoje budoucí dítě. Může se totiž stát, že adepti na osvojitele, kteří dosud žádné dítě neměli, nemají zkušenosti se stálou přítomností dítěte a mohou po uplynutí tří měsíců dospět k závěru, že nejsou psychicky, finančně a ani jinak připraveni na to, aby dítě vychovávali. Rovněž tak může dojít k situaci, že se u dítěte vyskytnou nějaké poruchy, se kterými budoucí osvojitelé nepočítali a které nejsou schopni zvládnout.

O svěřeni dítěte, které bylo dosud v ústavu, do péče budoucích osvojitelů rozhodne orgán sociálně-právní ochrany dětí. I v takovém případě je třeba souhlasu opatrovníka dítěte, který se bude vyjadřovat k otázce, zda tento postup je či nikoli v souladu se zájmem

nezletilého. Pokud mají také rodiče právo vyjadřovat souhlas s osvojením, musí své stanovisko oznámit i oni. Výjimku tvoří případy, kdy se k osvojení rozhodne pěstoun dítěte. V takovém případě se nevyžaduje, aby bylo dítě po dobu tří měsíců v jeho předadopční péči na jeho náklady, ovšem za předpokladu, že pěstounská péče trvala alespoň po tuto dobu. Toto je zcela pochopitelné, neboť pěstoun má dítě ve své péči, stará se o něj a ví, co péče obnáší. Bylo by proto v rozporu se zájmem dítěte, aby probíhalo ještě nějaké další řízení předtím, než bude rozhodnuto o jeho osvojení. Obdobná je situace i v případě, že dítě se rozhodne osvojit ten, kdo jej má ve své péči, nebo když se rozhodne osvojit dítě jeho poručník, který o ně osobně pečuje. (Choděra, 2002, str. 52 – 53)

3.1.2 Zrušitelné a nezrušitelné osvojení

Psali jsme o tom, že jsou-li osvojitelé zapsáni v matrice jako rodiče dítěte, nelze takové osvojení zrušit. Pokud osvojitelé jako rodiče takto v matrice zapsáni nejsou, lze osvojení zrušit. Osvojení zruší soud, ale jen z důležitých důvodů na návrh osvojeného dítěte nebo osvojitele. Upozorňujeme, že se jedná o zcela výjimečné případy, neboť osvojení bez zápisu osvojitelů do matriky je poměrně řídké, ale i z toho důvodu, že soud především zvažuje, aby rodinné vazby dítěte byly trvalé a neměnné. Rozhodnutí o osvojení lze proto jen těžko dodatečně měnit. Dojde-li ke zrušení osvojení, obnovují se vazby k původní rodině se všemi důsledky s tím spojenými. (Choděra, 2002, str. 55)

Pro nezrušitelné osvojení je stanovena minimální věková hranice osvojovaného dítěte jeden rok. Zvláštností nezrušitelného osvojení je, že soud při něm na návrh osvojitele zároveň rozhodne, aby byl osvojitel zapsán v matrice místo rodiče osvojence. Jsou uvedeni v důsledku toho také jako rodiče v rodném listě dítěte. Zápisem osvojitele do matriky místo rodiče je sledován cíl prohloubit v tomto směru poměr mezi osvojitelem a osvojencem a přiblížit jej co nejvíce poměru pokrevního rodiče a dítěte. Nezrušitelné osvojení trvá tedy i tehdy, když se například ukáže až později, že dítě trpí nějakou vývojovou poruchou nebo že chování tohoto dítěte je zcela v rozporu s představami nových rodičů či v rozporu se zákonem. Osvojitelé tedy spojují definitivně a navždy svůj osud s osudem dítěte.

Osvojení nezrušitelné se od zrušitelného osvojení odlišuje tím, že osvojitelé jsou na základě rozhodnutí soudu zapsáni v rodném listě místo rodičů osvojence. Pro nezrušitelné osvojení je stanovena minimální věková hranice osvojovaného dítěte jeden rok. Toto osvojení nelze zrušit. (Smutková, 2007, str. 52 – 53)

3.1.3 Mezinárodní osvojení

Tato forma náhradní rodinné péče je možným řešením v případě, že se pro dítě nedaří najít náhradní rodinu v zemi původu.

Mezinárodní osvojení je upraveno Úmluvou o ochraně dětí a spoluprací při mezinárodním osvojení, kterou vypracovala a přijala Haagská konference mezinárodního práva soukromého 29. 5. 1993. V České republice vstoupila tato úmluva v platnost 1. 6. 2000 a spolu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, umožňuje osvojení dětí do ciziny a z ciziny.

Haagská úmluva jasně stanovuje postup při osvojování dítěte do zahraničí, určuje povinnosti a kompetence jednotlivých institucí, definuje právo dítěte na přednostní osvojení v zemi svého původu, zaručuje biologickým rodičům anonymitu a zásadně vylučuje jakékoliv zisky z adopcí. Zároveň nařizuje signatářským státům, aby na svém území určily jeden ústřední orgán, který bude za osvojení dětí do zahraničí odpovědný.

U nás tuto funkci zprostředkovatele plní nově zřízený Úřad pro mezinárodněprávní ochrany dětí v Brně. (Matějček et al., 2002, str. 15)

3.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče se týká obvykle dětí starších, které nejsou vhodné pro adopci, dětí, které nejsou zcela zdravé, děti odlišného etnika, sourozeneckých skupin a dětí, o něž se rodiče zajímají, ale nemají dlouhodobě podmínky pro jejich výchovu. Pěstounská péče je tedy jakousi formou smlouvy mezi státem, který převzal dohled nad výchovou dítěte, a rodinou, jež toto dítě do výchovy přijímá. Pěstouni nemají rodičovská práva a také nemají vůči dítěti vyživovací povinnost, tato práva a povinnosti zůstávají biologickým rodičům (Zezulová, str. 16)

Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a končí dosažením zletilosti dítěte či soudním rozhodnutím (soud může z vážných důvodů rozhodnout o zrušení pěstounské péče). Jediným rozhodujícím činitelem z hlediska právního je zde zájem dítěte. (Novotná a Fejt, 2009, str. 54)

Osoba pěstouna musí svými charakteristikami poskytnout záruku řádné výchovy dítěte. Svazek pěstounů s dítětem je podstatně volnější než je tomu při osvojení, což má některé nevýhody, ale také některé přednosti. Pěstounskou péčí (pokud se nejedná o příbuzenskou pěstounskou péči) nevzniká příbuzenský vztah dítěte s pěstouny a jejich příbuznými.

Dítěti v pěstounské péči zůstává příjmení po vlastních rodičích, později je však možno zažádat na matrice o jeho změnu. Také styk dítěte s původními rodiči není vyloučen. V některých případech však může být rozhodnutím soudu i výrazně omezen. Jde-li dítě do pěstounské péče ve věku, kdy je schopno posoudit její obsah, má být zjištěno také jeho vyjádření. Soud je oprávněn stanovit pěstounovi povinnost podávat o výkonu pěstounské péče pravidelné zprávy soudu. (Smutková, 2007, str. 54 – 55)

Jak výše uvedeno, vyživovací povinnost k dětem svěřeným do pěstounské péče náleží nadále rodičům nebo jiným osobám povinným výživou k dítěti, kterou určí soud. Současně jim uloží, aby toto výživné poukazovaly příslušnému orgánu státní sociální podpory – úřadu práce, který vyplácí pěstounovi, popřípadě zletilému dítěti příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměnu pěstouna. Nárok na výživné, určené rozhodnutím soudu na dítě, jemuž náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, přechází na stát. Vedle těchto dvou dávek se pěstounům poskytuje podle zákona o státní sociální podpoře též příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek při ukončení pěstounské péče a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. (Novotná a Fejt, 2009, str. 71 – 72)

3.2.1 Pěstounská péče na přechodnou dobu

V roce 2006 byl zaveden institut pěstounské péče na přechodnou dobu, který soudu umožňuje ve vymezených případech svěřit dítě osobám zařazeným ve speciální evidenci. (Smolková, 2014, str. 11)

Tento institut rozšiřuje paletu možných řešení péče o dítě. Může být alternativou pobytu v ústavním zařízení pro tzv. přechodnou dobu. Měl by být využíván například pro umístění dítěte, jehož rodiče jsou rozhodnuti uvolnit k adopci, v době nejméně 6 týdnů po jeho narození, po jejichž uplynutí teprve mohou svůj souhlas zákonně vyjádřit, či do pravomocného soudního rozhodnutí o nezájmu rodičů. Využití této formy pěstounské péče je žádoucí také tehdy, když rodiče o dítě nemohou pečovat přechodně (například z důvodu vážné nemoci vyžadující hospitalizaci) a návrat dítěte do rodiny je reálně předpokládán, nebo tehdy, když se pro dítě současně hledá dlouhodobější forma náhradní rodinné péče. (Smutková, 2007, str. 55)

V těchto případech je soud povinen nejméně jednou za 3 měsíce přezkoumat, zda trvají důvody pro svěřením dítěte do pěstounské péče, a za tím účelem si vyžaduje také zprávy od příslušného orgánu sociálně-právní ochrany. Pokud odpadnou důvody, pro které bylo

dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, musí soud rozhodnout o další výchově dítěte.

Z výše uvedeného vyplývá, co je smyslem pěstounské péče na přechodnou dobu – zajistit dítěti rodinné prostředí alespoň v náhradní rodině v době, kdy rodiče nemohou nebo nechťejí o dítě pečovat. Cílem tohoto institutu je v co nejkratší době umožnit dítěti co nej- snazší návrat do péče rodičů, kterým se tak zároveň poskytuje čas na úpravu jejich poměrů, nebo řešit situaci dítěte některou vhodnou formou náhradní rodinné péče, pokud návrat do původní rodiny není z nějakého důvodu možný. (Krausová a Novotná, 2006, str. 57 – 58)

3.3 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Jednou z možností náhradní výchovy, kterou zákon o rodině upravuje v § 45, je svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, o kterém může soud rozhodnout, vyžaduje-li to zájem dítěte a fyzická osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Při výběru vhodné osoby dá soud zpravidla přednost příbuznému.

Dítě je možno svěřit i do společné výchovy manželů. Pokud se stane, že jeden z nich zemře, zůstává dítě ve výchově manžela druhého. V případě rozvodu manželů soud opětovně rozhodne o výchově dítěte; do rozhodnutí soudu o rozvodu manželství ale společná výchova trvá. Pokud soud hodlá dítě svěřit do výchovy jen jednomu z manželů, může tak učinit jen se souhlasem druhého manžela; to neplatí, jestliže druhý z manželů pozbyl způsobilosti k právním úkonům nebo je-li opatření souhlasu spojeno s těžko překonatelnou překážkou (např. bude neznámého pobytu).

Při rozhodnutí o svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče soud vždy vymezí rozsah jejich práv a povinností k dítěti.

V této souvislosti je potřebné zmínit, že výkon výchovy osobou, již bylo dítě svěřeno, podléhá zvláštní ochraně. Fyzická osoba, která narušuje výchovu dítěte svěřeného do výchovy jiné osoby než rodiče, se tak podle § 59 odst. 1 písm. f) zákona o SPO může dopustit přestupku, za nějž jí může být uložena pokuta až do výše 50 000 Kč. (Krausová a Novotná 2006, str. 55)

Dle § 953 odst. 2 občanského zákoníku svěření dítěte do osobní péče pečující osoby nenahrazuje pěstounskou péči, předpěstounskou péči ani péči, která musí předcházet osvojení. Má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově.

Dle § 956 odst. 1 a 2 občanského zákoníku soud stanoví rodičům rozsah výživného s ohledem na jejich možnosti, schopnosti a majetkové poměry a povinnost platit výživné k rukám pečující osoby. Pečující osoba má právo vymáhat výživné stanovené rodičům na dítě, které má v péči, jakož i právo s výživným pro dítě hospodařit v zájmu dítěte podle jeho potřeb a v souladu s jeho zájmy. Soud může způsob hospodaření s výživným dítěte upravit, zejména určit, jaká část bude určena na spotřebu a jaká část bude dítěti spořena. (zdroj zákon č. 89/2012)

3.4 Poručenství

Poručenství řadíme mezi instituty náhradní rodinné výchovy tehdy, jestliže je poručníkem fyzická osoba (nebo manželé) a má povinnost o dítě také osobně pečovat. Pečuje-li poručník osobně o dítě, má právo na stejné dávky jako pěstoun. Institut poručenství však slouží i jiným účelům než osobní péči o dítě. Poručník musí být dítěte ustanoven tehdy, není-li možné nebo vhodné jeho osvojení. Jedná se tak v případě, kdy rodiče zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, byla jim pozastavena rodičovská zodpovědnost nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. (Králičková, 2000, str. 107)

Zákon stanoví přesné podmínky, kdy je možno respektive nutno dítěti poručníka ustanovit. Poručník se neustanovuje dítěti, které má rodiče, kteří mají rodičovskou zodpovědnost a kteří se o dítě starají, ale pouze tehdy, jestliže rodiče z nějakého důvodu rodičovskou zodpovědnost nemohou vykonávat a kdy hrozí nebezpečí, že dítě utrpí nějakou újmu.

Soud ustanoví poručníkem zpravidla toho, koho doporučili rodiče za předpokladu, že to není v rozporu se zájmy dítěte. Pokud nikdo nebyl doporučen, ustanoví soud poručníkem někoho z příbuzenstva, anebo osob blízkých dítěti nebo rodině. Teprve tehdy, není-li žádná taková osoba k dispozici, ustanoví poručníkem jinou fyzickou osobu. Pouze v případě, že nemůže být poručníkem dítěte fyzická osoba, stanoví soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí. Do doby, než je ustanoven poručník nebo dokud se ustanovený poručník neujme své funkce, činí neodkladné úkony v zájmu dítěte a v jeho zastoupení orgán sociálně-právní ochrany dětí. (Choděra, 2002, str. 56)

Pokud poručník péči o dítě osobně vykonává, má on i dítě nárok na stejné hmotné zabezpečení, jako by šlo o pěstounskou péči. Poručník je zákonným zástupcem dítěte. Mezi poručníkem a dítětem však ze zákona nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem.

Výkon této funkce je pod pravidelným dohledem soudu, a to nejen ohledně správy majetku dítěte, ale i ohledně jeho osobní sféry. Poručník podává soudu zprávy o osobě poručence, zpravidla v ročních intervalech. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem. (Bubleová, 2001, str. 9)

Dle § 935 odst. 1 a 2 občanského zákoníku poručenství zaniká, nabude-li alespoň jeden z rodičů poručence rodičovskou odpovědnost, popřípadě nabude-li schopnost ji vykonávat. Poručenství rovněž zaniká, nabude-li dítě svéprávnosti, nebo je-li osvojeno. Poručenská funkce zaniká smrtí poručníka, nebo rozhodnutím soudu o zproštění poručníka jeho funkce, nebo o odvolání poručníka. (zdroj zákon č. 89/2012)

3.5 Dávky pěstounské péče

Ke dni 1. 1. 2013 zanikl nárok na dávky pěstounské péče podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění. Dávky pěstounské péče se nyní řídí zákonem o sociálně-právní ochraně dětí. O dávkách pěstounské péče rozhodují krajské pobočky Úřadu práce ČR. Místní příslušnost poboček se řídí místem trvalého pobytu žadatele. (Dávky pěstounské péče, 2013, str. 2)

Dávky pěstounské péče náleží nejdříve ode dne vykonatelnosti rozhodnutí orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo soudu o svěřeni dítěte do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem. Za osobu, která má zájem stát se pěstounem, se považuje pro účely dávek pěstounské péče také osoba, které bylo do péče svěřeno dítě předběžným opatřením soudu, pokud zároveň tato osoba podá k soudu žádost o svěřeni tohoto dítěte do pěstounské péče. Dávky pěstounské péče náleží nejdříve za měsíc, ve kterém byl návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče osoby, která má dítě v péči na základě předběžného opatření soudu, podán. Nárok na dávky pěstounské péče náleží – pokud nejde o případ uvedený výše – od právní moci rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče nebo rozhodnutí o ustanovení poručníka dítěti. Pečuje-li osobně o dítě osoba, o jejímž ustanovení poručníkem tomuto dítěti probíhá soudní řízení, dávky pěstounské péče náleží ode dne zahájení řízení o ustanovení poručníkem. Nárok na odměnu pěstouna náleží osobě v evidenci ode dne právní moci rozhodnutí krajského úřadu o zařazení této osoby do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. (Dávky pěstounské péče, 2013, str. 8)

Dávkami pěstounské péče jsou:

- a) příspěvek na úhradu potřeb dítěte
- b) odměna pěstouna
- c) příspěvek při převzetí dítěte
- d) příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla
- e) příspěvek při ukončení pěstounské péče

Nárok na **příspěvek na úhradu potřeb dítěte** má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte náležející podle věty první se vyplácí osobě pečující. Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte se zachovává po dosažení zletilosti dítěte, nejdéle však do dvacátého šestého roku jeho věku, jde-li o nezaopatřené dítě podle zákona upravujícího státní sociální podporu, které trvale žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby s osobou, která byla do dosažení jeho zletilosti osobou pečující. Příspěvek náležející dítěti podle věty první se vyplácí tomuto dítěti od splátky příspěvku na úhradu potřeb dítěte náležející za kalendářní měsíc následující po měsíci, v němž došlo ke zletilosti.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činí za kalendářní měsíc:

- a) 4 500 Kč pro dítě ve věku do 6 let
- b) 5 550 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let
- c) 6 350 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let
- d) 6 600 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let (§ 47f 3))

Jde-li o dítě, které je podle zákona o sociálních službách osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, činí příspěvek na úhradu potřeb dítěte:

Dítě ve věku	Dítě ve stupni závislosti I (lehká závislost)	Dítě ve stupni závislosti II (středně těžká závislost)	Dítě ve stupni závislosti III (těžká závislost)	Dítě ve stupni závislosti IV (úplná závislost)
Do 6 let	4 650 Kč	5 550 Kč	5 900 Kč	6 400 Kč
6 – 12 let	5 650 Kč	6 800 Kč	7 250 Kč	7 850 Kč
12 – 18 let	6 450 Kč	7 800 Kč	8 300 Kč	8 700 Kč
18 – 26 let	6 750 Kč	8 100 Kč	8 600 Kč	9 000 Kč

Tab. č. 1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte na základě stupně závislosti

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte nenáleží po dobu, po kterou je dítě v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež nebo v péči jiné osoby na základě rozhodnutí soudu nebo jiného příslušného orgánu o svěřeni dítěte do péče nahrazující péči rodičů. Plné přímé zaopatření se posuzuje podle zákona o státní sociální podpoře. (§ 47g 1)) Jestliže dítě požívá důchod z důchodového pojištění, náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, jen je-li vyšší, a to ve výši rozdílu mezi tímto příspěvkem a důchodem. (zdroj zákon č. 359/1999)

Nárok na **odměnu pěstouna** má osoba pečující a osoba v evidenci. Nárok na odměnu pěstouna má i osoba pečující nebo osoba v evidenci, jestliže nezaopatřené dítě, které jí bylo svěřeno do péče, nemá po dosažení zletilosti nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen proto, že požívá důchod z důchodového pojištění, jehož výše je stejná nebo vyšší než uvedený příspěvek. Pokud jsou osobou pečující nebo osobou v evidenci oba manželé nebo dva poručníci, náleží odměna pěstouna pouze jednomu z nich. Na pěstounskou péči vykonávanou druhým manželem nebo poručníkem se pro účely stanovení výše odměny pěstouna podle věty první hledí jako na společnou pěstounskou péči. Krajská pobočka Úřadu práce může při rozhodování o dávkách v případech, kdy manželé nebo oba poručníci spolu nejméně po dobu tří měsíců prokazatelně nežijí, rozhodnout, že se nepostupuje podle odstavce 2 a ke skutečnosti, že oba manželé nebo oba poručníci jsou osobou pečující nebo osobou v evidenci, se nepřihlíží. Nedohodnou-li se v takovém případě manželé nebo poručníci o tom, komu z nich náleží odměna pěstouna z důvodu péče o dítě svěřené rozhodnutím příslušného orgánu do jejich společné péče, platí § 47n věty druhé a třetí obdobně.

Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc, není-li dále stanoveno jinak:

- a) 8 000 Kč, je-li pečováno o jedno dítě
- b) 12 000 Kč, je-li pečováno o 2 děti
- c) 20 000 Kč
  1. je-li pečováno alespoň o 3 děti
  2. je-li pečováno alespoň o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost)
  3. jde-li o osobu v evidenci a to i v případě, že nepečuje o žádné dítě
- d) 24 000 Kč, pečuje-li pěstoun alespoň o 1 dítě, které mu bylo svěřeno na přechodnou dobu, a toto dítě je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost).

Za každé další dítě svěřené do péče osoby pečující se odměna pěstouna podle odstavce 1 písm. c) bodu 1 a 2 zvyšuje o polovinu částky uvedené v odstavci 1 písm. a). Za každé další dítě, které je osobě v evidenci svěřeno do jiné péče, než je pěstounská péče na přechodnou dobu, se odměna pěstouna podle odstavce 1 písm. c) bod 3 nebo písm. d) zvyšuje o polovinu částky uvedené v odstavci 1 písm. a). Odměna pěstouna podle odstavce 1 písm. a) a b) náleží osobě pečující nebo osobě v evidenci, která je rodičem nebo prarodičem otce nebo matky svěřeného dítěte, pouze případech hodných zvláštního zřetele, zejména s ohledem na sociální a majetkové poměry osoby pečující nebo osoby v evidenci a jejich rodiny a s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu dítěte. Pro účely rozhodnutí o přiznání odměny pěstouna je krajská pobočka Úřadu práce povinna si vyžádat vyjádření příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Odměna pěstouna se poskytuje i po dobu dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény osoby pečující nebo osoby v evidenci, nejdéle však do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, v němž dočasná pracovní neschopnost vznikla nebo v němž byla nařízena karanténa. Je-li dítě svěřené osobě pečující nebo osobě v evidenci v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež nebo v péči jiné osoby na základě rozhodnutí příslušného orgánu o svěřením dítěte do péče nahrazující péči rodičů, odměna pěstouna za péči o tyto děti nenáleží (§ 47j 4)). Odměna pěstouna nenáleží osobě v evidenci po dobu, po kterou je přerušeno zprostředkování pěstounské péče na přechodnou dobu podle § 24b odst. 1 písm. a) a d).

Odměna pěstouna se pro účely zákonů upravující daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení, pojistné na úrazové pojištění a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti. (zdroj zákon č. 359/1999)

Nárok na **příspěvek při převzetí dítěte** má osoba pečující, která převzala dítě do pěstounské péče; příspěvek při převzetí dítěte, jde-li o totéž dítě, náleží osobě pečující jen jednou (§ 47l 1)). Výše příspěvku při převzetí dítěte činí, jde-li o dítě ve věku:

- a) do 6 let 8 000 Kč
- b) od 6 do 12 let 9 000 Kč
- c) od 12 do 18 let 10 000 Kč (§ 47l 2)).

Příspěvek při převzetí dítěte se vyplácí jednorázově. (zdroj zákon č. 359/1999)

Nárok na **příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla** má osoba pečující, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna, pokud zakoupila osobní motorové vozidlo (dále jen „motorové vozidlo“) nebo zajistila nezbytnou celkovou opravu motorového vozidla a toto vozidlo nepoužívá pro výdělečnou činnost (§ 47m 1)). Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70% pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč. Součet těchto příspěvků poskytnutých osobě pečující v období posledních 10 kalendářních let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200 000 Kč (§ 47m 2)). Příspěvek na zakoupení motorového vozidla může být poskytnut v bezhotovostní formě i před zakoupením motorového vozidla. Použití příspěvku na zakoupení motorového vozidla je osoba pečující povinna prokázat do 6 měsíců od jeho poskytnutí; pokud tohoto příspěvku nepoužila k zakoupení motorového vozidla, je povinna příspěvek vrátit (§ 47m 3)). Pokud osoba pečující do 5 let ode dne, kdy jí byl příspěvek poskytnut, motorové vozidlo, na jehož zakoupení nebo opravu byl příspěvek poskytnut, prodala, darovala, započala je používat pro výdělečnou činnost nebo přestala vykonávat pěstounskou péči, nejde-li o případ, kdy osoba pečující přestala vykonávat pěstounskou péči z vážných zdravotních důvodů, je povinna vrátit poměrnou část příspěvku na zakoupení motorového vozidla odpovídající době z období 5 let, kdy uvedení podmínky nesplňovala. (zdroj zákon č. 359/1999)

Nárok na **příspěvek při ukončení pěstounské péče** má fyzická osoba, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči, a to ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle § 47f (§ 47h 1)). Výše jednorázového příspěvku činí 25 000 Kč (§ 47h 2)). Nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče náleží jen jednou. (zdroj zákon č. 359/1999)

Obecně je možné shrnout, že nárok na výplatu dávky zaniká uplynutím 1 roku (dosud tomu tak bylo u jednorázových dávek pěstounské péče, u opakujících se dávek, tedy odměny pěstouna a příspěvku na úhradu potřeb dítěte, nárok na výplatu dávky zanikal uplynutím 3 měsíců). Příjemce dávky pěstounské péče a žadatel o dávku je povinen ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce do 8 dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu. Osoba pečující/v evidenci je tedy povinna

ohlásit zejména změnu trvalého pobytu či bydliště, změnu jména nebo příjmení, přijetí dalšího dítěte do péče nebo naopak ukončení pěstounské péče, resp. svěření dítěte do péče jiné osoby, dočasnou pracovní neschopnost atd. Při nesplnění ohlašovací povinnosti může být vyčíslen přeplatek na dávce pěstounské péče. (Dávky pěstounské péče, 2013, str. 8)

4 ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

Rozhodnutí soudu o osvojení nebo svěřením dítěte do pěstounské péče předchází řada činností, které uskutečňují orgány sociálně-právní ochrany a též soudy. Zákon o SPO upravuje postup žadatelů při uplatňování žádostí o osvojení dítěte nebo o svěřením dítěte do pěstounské péče a postup orgánů sociálně-právní ochrany při zprostředkovávání v hlavě IV.

Zprostředkováním začíná vlastní proces zajišťování náhradní rodinné péče, které zaručuje žadatelům jistotu v řešení jejich žádosti správním rozhodnutím o tom, zda jsou vhodné či nikoliv pro přijetí dítěte do rodiny. Kladné rozhodnutí je pak právním titulem pro seznámení se s dítětem, které splňuje podmínky pro osvojení nebo pěstounskou péči. (Krausová a Novotná, 2006, str. 68)

Zprostředkování náhradní rodinné péče podle ustanovení § 19a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů spočívá ve vyhledávání dětí vhodných k osvojení nebo svěřením do pěstounské péče, ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojitelem nebo pěstounem a v jejich odborné přípravě, dále vyhledává fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem konkrétního dítěte, kterému je osvojení nebo pěstounská péče zprostředkovávána a v zajištění osobního seznámení se dítěte s novou osobou. Zprostředkování nesmí provádět jiné orgány, právnické či fyzické osoby než jsou krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, obecní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. (zdroj zákon č. 359/1999)

Zprostředkování se provádí jen na žádost fyzické osoby, která má zájem osvojit dítě nebo je přijmout do pěstounské péče. Žádost o zprostředkování může podat fyzická osoba, která je občanem ČR. Pokud se jedná o cizince, ten může žádost uplatnit za podmínky, že má na území ČR povolen trvalý pobyt nebo je podle právních předpisů upravujících pobyt cizinců na území ČR hlášen k pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů. Tato žádost se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu žadatele. (MPSV, © 2013)

Zprostředkování pěstounské péče se neprovádí v případě, kdy návrh na svěřením dítěte do pěstounské péče podala osoba, která má k dítěti příbuzenský poměr nebo je blízká dítěti nebo jeho rodině. V těchto případech má osoba, která žádá o svěřením dítěte do pěstounské péče, podat návrh na svěřením do pěstounské péče přímo u soudu a nemusí již uplatňovat žádost o zprostředkování u orgánů sociálně-právní ochrany dětí (zdroj zákon č. 359/1999)

4.1 Činnost orgánů SPOD při zprostředkování

V případě, že se žadatelé rozhodnou požádat o osvojení nebo pěstounskou péči, musí zajít v místě bydliště na sociální odbor úřadu obce s rozšířenou působností, kde požádají o zařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči. Zprostředkování probíhá na úrovni obecních úřadů obce s rozšířenou působností, krajských úřadů a ministerstva práce a sociálních věcí.

• Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Dle § 21 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se na obecních úřadech obce s rozšířenou působností vede spisová dokumentace o dětech, pro které je třeba zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči. Spisová dokumentace obsahuje:

- a) osobní údaje
- b) doklad o státním občanství, o povolení k trvalému pobytu na území České republiky
- c) údaje o sociálních poměrech dítěte, jeho rodičů, sourozenců, popřípadě i prarodičů
- d) doklad, že dítě splňuje podmínky pro osvojení podle zvláštního právního předpisu
- e) rozhodnutí příslušných orgánů o výchově dítěte, bylo-li vydáno
- f) zprávu o zdravotním stavu a vývoji dítěte.

Kopie této spisové dokumentace se postupuje Krajskému úřadu.

Na obecním úřadě obce s rozšířenou působností se dle § 21 odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, vede i spisová dokumentace žadatelů o náhradní rodinnou péči, která musí obsahovat:

- a) žádost, v níž jsou obsaženy osobní údaje žadatele (jméno a příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu)
- b) doklad o státním občanství žadatele nebo povolení k trvalému pobytu na území ČR (pokud se jedná o cizince, tak musí doložit doklad o hlášení pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního předpisu, který upravuje pobyt cizinců na našem území)
- c) opis z evidence Rejstříku trestů
- d) zprávu o zdravotním stavu žadatele
- e) údaje o ekonomických a sociálních poměrech žadatele

- f) písemné vyjádření žadatele, že souhlasí s tím, že pokud by nebylo zprostředkováno osvojení nebo pěstounská péče do 6 kalendářních měsíců, aby byly jeho údaje postoupeny pro zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině
- g) musí taktéž připojit svůj písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany dětí je oprávněn o nich zjišťovat další potřebné údaje pro zprostředkování a zároveň kdykoliv ověřit, jestli u nich nedošlo ke změně rozhodných skutečností
- h) písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny
- i) stanovisko obecního úřadu s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče
- j) vyjádření obecního úřadu, krajského úřadu, pověřené osoby nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který není příslušný k vedení spisové dokumentace o žadateli, pokud s nimi žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, protože již má svěřeno dítě do pěstounské péče. (zdroj zákon č. 359/1999)

Pokud nebyly shledány žádné závažné nedostatky, je tato kompletní spisová dokumentace postoupena k odbornému posouzení a k dalšímu řešení Krajskému úřadu podle místa trvalého bydliště žadatelů.

- **Krajské úřady**

Jak je uvedeno výše, Krajské úřady vedou evidenci dětí vhodných k osvojení nebo ke svěřením do pěstounské péče a také vedou evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli a pěstouny. Krajské úřady se podílí na provádění odborného posouzení dětí a žadatelů pro toto zprostředkování.

Odborné posouzení u žadatelů zahrnuje:

- a) posouzení žadatele
- b) zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu
- c) vyjádření dětí žadatele k přijetí dítěte svěřovaného do pěstounské péče, pokud jsou schopni takového vyjádření s ohledem na jejich věk a rozumovou vyspělost
- d) posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny
- e) zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby, které tvoří spolu s žadatelem společnou domácnost

- f) u žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu i posouzení schopností pečovat o děti, které vyžadují speciální péči a schopnost spolupracovat s rodiči těchto dětí
- g) charakteristiku osobnosti, psychický stav, zdravotní stav
- h) předpoklad vychovávat dítě
- i) motivaci, která vedla k žádosti o osvojení dítěte nebo k jeho svěřením do pěstounské péče, stabilita manželského vztahu

Odborné posouzení u dětí zahrnuje:

- a) úroveň tělesného a duševního vývoje dítěte
- b) vhodnost náhradní rodinné péče a jejich forem. (Krausová a Novotná, 2006, str. 71)

Odborné posuzování provádí:

- a) Krajský úřad, jde-li o děti nebo žadatele, které zařazuje do evidence dětí nebo žadatelů krajský úřad, a to před zařazením do takové evidence, nebo kteří jsou v evidenci dětí nebo v evidenci žadatelů vedené krajským úřadem,
- b) Ministerstvo, jde-li o děti nebo žadatele, kteří jsou v evidenci dětí nebo v evidenci žadatelů vedené ministerstvem. (Krausová a Novotná, 2006, str. 72)

4.2 Proces zprostředkování

O zařazení žadatelů do evidence rozhoduje Krajský úřad na základě jejich výsledků odborného posouzení. V případě zařazení vyrozumí Krajský úřad žadatele usnesením, kde jim zároveň stanoví povinnost hlásit všechny změny rozhodné pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče do 15 dnů ode dne jejich vzniku.

V případě, že se krajskému úřadu nepodaří zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči pro dítě zařazené v evidenci dětí do 3 kalendářních měsíců a pro žadatele zařazeného do evidence žadatelů po dobu 3 let, postoupí krajský úřad údaje z evidence dítěte nebo žadatele ministerstvu, které bude pokračovat ve zprostředkování na základě evidence dětí a evidence žadatelů vytvořené jednotlivými krajskými úřady.

Pokud se ani ministerstvu nepodaří zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči do 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence dětí nebo do 6 kalendářních měsíců od zařazení žadatele do evidence žadatelů vedené ministerstvem, postoupí ministerstvo

kopie těchto údajů z těchto evidencí Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně ke zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině. Stále však platí, že údaje o žadateli zašle ministerstvo Úřadu, jen pokud žadatel vyjádřil souhlas s osvojením dítěte z ciziny (§ 23 odst. 3 zákona o SPO). (Krausová a Novotná, 2006, str. 74 - 75)

Pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče zřizuje hejtman kraje jako zvláštní orgán kraje poradní sbor, jehož úkolem je doporučit pro určité dítě vedené v evidenci krajského úřadu podle § 22 odst. 2 zákona o SPO vhodné žadatele. Hejtman kraje jmenuje a odvolává předsedu poradního sboru, jeho zástupce a ostatní členy poradního sboru. Poradní sbor tvoří odborníci působící v oblasti sociálně-právní ochrany, zejména z oboru pediatrie, psychologie, pedagogiky, zástupci školských, zdravotnických nebo sociálních zařízení pro výkon ústavní výchovy a zaměstnanci krajského úřadu a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zařazení na úseku sociálně-právní ochrany. Poradní sbor má nejméně 5 členů.

Jestliže krajský úřad zjistí, že je v evidenci žadatelů, kterou vede, nebo v evidenci žadatelů, kterou vede ministerstvo, zařazen žadatel vhodný stát se osvojitelem nebo pěstounem dítěte, které je v evidenci dětí vedené tímto krajským úřadem, oznámí písemně tuto skutečnost neprodleně žadateli a obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Na základě tohoto oznámení má žadatel právo seznámit se s dítětem a ten, u něhož se dítě nachází, je povinen toto seznámení umožnit. Žadatel má možnost seznámit se s dítětem a podat žádost o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo do péče budoucích pěstounů nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu bylo písemné oznámení doručeno. (Krausová a Novotná, 2006, str. 73 - 74)

Tato zkušební doba budoucích osvojitelů nebo pěstounů musí ze zákona trvat minimálně 3 měsíce, a teprve po uplynutí této lhůty může soud rozhodnout o svěřeni dítěte do osvojení nebo do pěstounské péče.

Celý proces zprostředkování dítěte do osvojení nebo pěstounské péče končí soudním rozhodnutím. V případě pěstounské péče rodinu nadále navštěvuje sociální pracovník příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností. (zdroj zákon č. 359/1999)

4.3 Přerušeni nebo vyřazení z evidence dětí nebo evidence žadatelů

Zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče se přeruší, jestliže o přerušeni písemně požádá sám žadatel, žadateli bylo oznámeno, že je v evidenci dětí dítě, pro něž je vhod-

ným osvojitelem nebo pěstounem, žadateli bylo na základě rozhodnutí soudu předáno dítě do péče budoucího osvojitele, svěřeno do péče předpěstounské péče nebo pokud se objeví závažné skutečnosti, které jsou překážkou pro zprostředkování osvojení nebo pěstounskou péči.

Žadatel je povinen v žádosti o přerušeni zprostředkování uvést důvod, pro který o přerušeni žádá. Žádost žadatel zasílá na krajský úřad. V případě přerušeni zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče oznámí krajský úřad tuto skutečnost obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

Dítě je vyřazeno z evidence vždy, pokud bylo na základě rozhodnutí svěřeno do osvojení nebo do pěstounské péče nebo zjistí-li se závažné důvody, pro které nelze dítěti zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči. U žadatele to může být skutečnost, pokud je mu dítě svěřeno do osvojení nebo pěstounské péče (pokud nežádá o osvojení dalšího dítěte), zjistí-li se závažné důvody, pro které nelze žadateli osvojení nebo pěstounskou péči zprostředkovat, poruší-li žadatel závažným způsobem povinnost sdělovat změny v údajích rozhodných pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče nebo požádá-li o to sám žadatel. Žadatel může být vyřazen i z toho důvodu, jestliže se bez vážného důvodu nezúčastnil přípravy k přijetí dítěte do rodiny, i když byl k účasti na této přípravě vyzván. (zdroj zákon č. 359/1999)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

5.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Cílem výzkumu je zjistit a především porovnat názory pěstounů z odlišných typů náhradní péče na problematiku náhradní rodinné péče. Díky výzkumu bych chtěla zjistit, jak pěstouni nahlízejí na celý systém náhradní rodinné péče.

5.2 Výzkumná metoda

Pro dosažení výzkumu jsem zvolila techniku kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách. (Hendl, 2005, str. 50)

Pro získání informací jsem zvolila metodu rozhovoru na předem připravené otázky. Jelikož pěstouni nechtěli být nahráváni, byl rozhovor proveden pouze písemně. Pro rozhovor s pěstouny jsem zvolila polostrukturované otázky. To znamená, položení zásadních otázek u všech pěstounů, možnost tázat se v různém pořadí, navíc byl pěstounům ponechán čas na pružnou reakci.

5.3 Tvorba otázek pro rozhovor

Otázky pro rozhovor byly vytvořeny na základě mých znalostí a pracovních zkušeností.

Při rozhovorech byly použity tyto základní otázky:

1. Proč jste se rozhodli pro náhradní rodinnou péči?
2. Kde jste získali potřebné informace ohledně náhradní rodinné péče?
3. Jaký byl důvod pro výběr tohoto typu náhradní rodinné péče?
4. Jaká kritéria pro výběr dítěte jste měli stanovena v žádosti o náhradní rodinnou péči?
5. Jak byste hodnotili průběh zprostředkování náhradní rodinné péče?
6. Setkali jste se při vyřizování žádosti s nějakými problémy?
7. Jaké nejčastější problémy v rámci péče o dítě/děti musíte řešit?

8. Máte se v takových případech na koho obrátit?
9. Jaký je Váš názor na kontakt dětí s biologickou rodinou?
10. Setkali jste se s nějakými problémy v souvislosti se současným systémem náhradní rodinné péče?
11. Je něco, co byste na současném systému náhradní rodinné péče chtěli změnit?
12. Uvažujete o možnosti přijat k Vám do rodiny ještě další dítě/děti?

5.4 Výzkumný soubor

Jelikož pracuji jako sociální pracovnice pro náhradní rodinnou péči, oslovila jsem tři pěstounské rodiny, se kterými spolupracujeme na základě uzavřených dohod o výkonu pěstounské péče. S pěstouny jsme si dohodli společnou schůzku. V prvním případě se rozhovoru zúčastnila pouze pěstounka, ve zbylých dvou případech byli přítomni oba pěstouni. Rozhovory trvaly cca 1,5 hodiny. Se všemi pěstouny bylo domluveno, že rozhovory nebudou nahrávány, ale pouze zaznamenány písemně. Pěstounům tak byla zajištěna anonymita. Jeden z rozhovorů je součástí příloh.

Respondenty z řad pěstounů jsou:

- R1 – žena pěstounka, 58 let, v domácnosti, přivydělávající si v obci, ve které žije, tři vlastní dospělé děti, v pěstounské péči má jedno dítě

Jedná se o rodinu, ve které má babička v pěstounské péči dvanáctiletou vnučku. Rodina žije na malé vesnici ve vlastním domě. Babička o vnučku pečuje od jejích dvou let.

D1 - Nezletilá se narodila svobodné matce, která však s otcem dítěte žila. Rodina se často stěhovala, rodiče výchovu a péči o nezletilou nezvládali. Situace vyvrcholila tím, že matka nechala nezletilou u babičky a odešla. Prarodiče si poté zažádali o svěření dítěte do jejich výchovy. Když bylo nezletilé pět let, byla svěřena babičce do pěstounské péče. Nezletilá v současnosti chodí na základní školu do 6. třídy. Patří mezi průměrné žáky, nejslabší je v matematice a angličtině. Po vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně u ní byly zjištěny výukové obtíže. V současné době se u dívky objevily i zdravotní komplikace, díky nimž je zapotřebí zvýšená péče. Ve volném čase nezletilá ráda čte a maluje.

- R2 – pár žijící v manželském svazku více jak 40let, žena – 61let, učitelka církevní základní školy, muž – 63let, dříve referent ÚP, v posledních letech zabezpečuje chod domácnosti. Z manželství mají tři zletilé děti. V rámci náhradní rodinné péče přijali manželé celkem šest dětí.

Rodina žije ve městě ve vlastním bytě. Manželé mají v současné době v poručnické péči jedno dítě, v pěstounské péči děti dvě. Všechny tři děti jsou romského etnika. Ve společné domácnosti žijí s rodinou dvě již zletilé děti, které měli manželé také v pěstounské péči.

D1 – Nezletilá se narodila svobodné matce, otec nebyl v rodném listě uveden. Týden po narození byla nezletilá přeložena z porodnice do kojeneckého ústavu. Po necelém roce, kdy dítě v kojeneckém ústavu nikdo nenavštěvoval ani jiným způsobem nekontaktoval, byla u nezletilé nařízena ústavní výchova. Jelikož matka i nadále o nezletilou nejevila zájem, byla zbavena rodičovské zodpovědnosti. Dle záznamů ze spisu byla nezletilá velmi šikovná a zvědavá, ráda si hrávala v kolektivu dětí. V dětském domově žila nezletilá tři roky, poté byla svěřena do péče budoucích pěstounů, u kterých je dodnes. V současné době je nezletilá studentkou střední školy, její prospěch je dobrý. Ve volném čase navštěvuje Základní uměleckou školu – zpěv a hudební nauku. Do budoucna by chtěla pracovat s dětmi.

D2 – Nezletilý se narodil svobodné matce, otec by v té době ve výkonu trestu. Matka se s chlapcem často stěhovala, nakonec ho zanechala u příbuzných a zmizela. U chlapce byly zjištěny ze strany matky známky fyzického týrání. Nezletilý byl svěřen do péče dětského centra. Rodiče pak po propuštění z výkonu trestu nezletilého v zařízení nepravidelně navštěvovali. Jelikož nebyli schopni zajistit podmínky pro svěření nezletilého zpět do jejich péče, byla u něj nařízena ústavní výchova. Nezletilý byl i bez souhlasu rodičů doporučen do poradního sboru náhradní rodinné péče. O rok později byl svěřen do péče budoucích pěstounů, u kterých je dodnes. S biologickou rodinou – matkou – je nezletilý v minimálním kontaktu, občas mu napíše na sociální síti. V současné době je nezletilý studentem středního odborného učiliště. Na rozdíl od praxe, která nezletilého velmi baví, je jeho prospěch spíše podprůměrný. U nezletilého se občas objevují problémy v chování, bývá vulgární. Pravidelně navštěvuje psychiatricku a psychologa.

D3 – Nezletilá dívka se narodila nemanželskému páru, rodiče o ni od počátku nejevili vůbec žádný zájem. Matka dala dokonce i souhlas k adopci. Oba rodiče byli poté zbaveni rodičovské zodpovědnosti. Nezletilá tak byla přeložena z porodnice do kojeneckého ústavu, poté do dětského domova. Nezletilá byla již jednou svěřena do pěstounské péče, ze které však byla vrácena zpět do domova. O dva roky později byla svěřena do péče současných poručníků. V současné době je nezletilá žákyní osmé třídy církevní základní školy. V hodinách má problémy se zapamatováním učiva a s logickým uvažováním – její prospěch je tak spíše horší průměr. Občas mívá ve škole problémy s chováním, dříve navštěvovala dětskou psychiatričku, nyní pravidelně dochází na konzultace k psychologovi. V rámci volnočasových aktivit navštěvuje Základní uměleckou školu. Ve volném čase ráda maluje, prozatím uvažuje o budoucím studiu v oboru umělecký truhlář.

- R3 – pár žijící v manželském svazku více jak 30let, žena – 54let, v domácnosti – pečující o přijaté děti, muž – 55let, OSVČ. V rámci pěstounské péče na přechodnou dobu přijali pěstouni do své péče prozatím 6 dětí.

D1 – prvním dítětem přijatým do pěstounské péče na přechodnou dobu byla novorozená holčička, která byla později svěřena do péče budoucích osvojitelů.

D2 – druhým přijatým dítětem byl novorozený chlapec, který byl po čase vrácen zpět do biologické rodiny.

D3 – třetím přijatým dítětem byla novorozená holčička, která byla po třech měsících vrácena do péče biologické matce.

D4 – čtvrtým přijatým dítětem byla opět holčička, která byla po dvou měsících svěřena do pěstounské péče její babičce.

D5 – pátým přijatým dítětem byl chlapec, který byl po čtyřech měsících svěřen do péče budoucích osvojitelů.

D6 – v současné době mají pěstouni v péči nezl. chlapce, spolupráce s matkou směřuje k tomu, aby ho mohla převzít zpět do své péče.

5.5 Analýza rozhovorů

Pro analýzu dat, která byla získána z rozhovorů, byla použita metoda otevřeného kódování. Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci. Postup také vede k doporučení, která data nebo případy je nutné ještě zahrnout do analýzy a jakými metodami je nutné provést sběr dat. Při otevřeném kódování lokalizujeme témata v textu a přiřazujeme jim označení. Pomalu čteme terénní poznámky a přepisy rozhovorů a všímáme si kritických míst. Otevřené kódování odhaluje v datech určitá témata. Otevřené kódování lze aplikovat různým způsobem. Cílem je tematické rozkrytí textu. (Hendl, 2005, str. 246 – 247)

Z analýzy rozhovorů jsem získala těchto 6 kategorií:

- důvod rozhodnutí pro náhradní rodinnou péči
- informovanost žadatelů
- zhodnocení průběhu zprostředkování náhradní rodinné péče
- nejčastější problémy, které pěstouni při výchově řeší
- názor na kontakt s biologickou rodinou
- názor na současný systém náhradní rodinné péče

Důvod rozhodnutí pro náhradní rodinnou péči

Do této kategorie byly zařazeny odpovědi, které se týkaly důvodů, proč se pěstouni rozhodli pro náhradní rodinnou péči. S touto otázkou souvisely ještě dvě další otázky, a to za prvé, proč si pěstouni vybrali zrovna tento typ náhradní rodinné péče, a za druhé, jaká kritéria pro výběr dítěte měli pěstouni stanovená v žádosti o náhradní rodinnou péči. V prvním případě se pěstounka rozhodla pro pěstounskou péči proto, že se chtěla postarat o svou vnučku, o kterou se přestala starat její vlastní matka. Příbuzenská pěstounská péče byla zvolena hlavně z toho důvodu, že se jedná o babičku s vnučkou a tím pádem si pěstounka nemusela ve své žádosti stanovit žádná kritéria pro výběr dítěte. Ve zbylých dvou případech byla důvodem rozhodnutí zejména touha pomoci dětem, které to skutečně potřebují. Druhá rodina si zvolila pěstounskou péči a poručnickou péči zejména proto, že na adopci se déle čekalo a děti nebyli právně volné, později už pěstouni nechtěli měnit pěstounství za adopci. V rámci stanovených kritérií pěstouni žádali o dítě vzdělavatelné v běžné základní škole, bez závažné nemoci nebo vrozené vady, s psychickými či psychiat-

rickými potížemi, psychicky nebo sociálně deprivované, se syndromem dlouhodobě zneužívaného a týraného dítěte, s poruchami chování, dítě, které bude chtít navštěvovat biologická rodina, dítě vrácené z neúspěšné pěstounské péče nebo dítě jiného etnika. U pěstounů na přechodnou dobu bylo hlavní motivací také to, že manželčina sestra vykonává pěstounskou péči na přechodnou dobu na Slovensku. Již od počátku se rozhodovali, že se nejlépe cítí na novorozence a to z toho důvodu, aby dítě zažilo rodinnou péči a lásku od maminky a nebylo nutno ho léčit z ústavní deprivace.

R1 – „Když byly vnučce 2 roky, její matka z ničeho nic odešla a nikdo nevěděl, kde je. Zmizení matky jsme nahlásili na policii i na oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Jelikož se matka dlouhou dobu neozývala a nikdo nevěděl, kde je, byla nám vnučka svěřena do výchovy. V té době jsme ani na chvíli nepřemýšleli o tom, že bychom měli dát vnučku někam pryč. Bylo to jak pro mě, tak i pro mého muže nepřijatelné řešení. Když pak u nás byla ohledně matčiny zmizení sociální pracovnice, ptala se, jak péči o nezletilou zvládáme. Když zjistila naši situaci a to, že vlastně nebereme na vnučku žádné peníze, sama nám navrhla možnost požádat si o svěření vnučky do pěstounské péče. Tento typ náhradní péče jsme zvolili hlavně z toho důvodu, že jsme nechtěli matku, naši dceru, zbavovat rodičovské zodpovědnosti. Doufali jsme, že se jednou vrátí a bude chtít být s její dcerou v kontaktu, případně si ji vezme zpět do péče. Z důvodu, že jsme v příbuzenském vztahu, neměli jsme zvolena žádná kritéria.“

R2 – „Před mnoha lety, v době kdy jsme měli 3 vlastní děti, jsme přemýšleli, co bychom mohli dělat užitečného pro společnost. Přemýšleli jsme o tom, že bychom začali navštěvovat nějakou starou paní nebo že bychom si vzali stálou službu, například starost o kostel sv. Cyrila a Metoděje v Psychiatrické nemocnici v Kroměříži, v rámci katolické církve. Inspiraci jsme měli u syna Viktora, který ještě jako student navštěvoval několik osamělých stařenek, pomáhal jim v domácnosti a povídal si s nimi. Později, po dobu studií v Praze, přijal podnájem u nechodící staré paní a staral se o ni. Podobně syn Emil se nastěhoval ke své těžce nemocné babičce a ošetřoval ji po dobu několika let. V té době jsem pracoval na odboru pracovních sil ONV v Kroměříži. Vzácnou shodou okolností na téže chodbě jako náš odbor byl i odbor sociálních věcí a zdravotnictví. Pracovnice náhradní rodinné péče, když se dozvěděla o naší snaze dělat něco užitečného navíc, nabídla nám ke zvážení možnost vzít si dítě do náhradní rodinné péče. Přímou řekla, že se pro něco takového výborně hodíme. Zprvu jsme tomu moc nevěřili, ale po úspěšném absolvování zdravot-

ního a psychologického vyšetření, včetně psychologických testů jsme si podali žádost o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Naše rozhodnutí se postupně ukázala jako správné. Důvodů pro zvolení těchto typů náhradní péče bylo několik. Hlavním důvodem bylo to, že výběr rodičů vhodných pro dítě v rámci adopce trval mnohdy i roky. Dále také to, že děti, pro které jsme byli vybráni jako vhodní náhradní rodiče, nebyly právně volné. V pozdější době jsme již u dalších dětí nechtěli měnit zavedený způsob, aby se děti nesrovnávaly, proč některé jsou v adopci a jiné v pěstounské péči. V rámci stanovených kritérií jsme chtěli, aby dítě bylo vzdělatelné v běžné základní škole, aby bylo možno využít toho, že je manželka učitelka pro 1. stupeň základní školy. Dalším kritériem bylo, aby dítě nemělo závažnou nemoc nebo vrozenou vadu (např. Fenylketonurie, rozštěp páteře apod.). Chtěli jsme, aby dítě mělo potíže psychické či psychiatrické, typu psychické a sociální deprivace, syndromu dlouhodobě zneužívaného a týraného dítěte, poruchy chování, dítě s povinností umožnit návštěvy biologické rodině, vrácené z neúspěšné pěstounské péče a nebo jiného etnika.“

R3 – „Dlouhodobě jsme se snažili pomoci ještě nějakému dítěti. Máme 3 vlastní děti a 4 vnoučata. V roce 1996 jsme se přihlásili k adopci, byli jsme však odmítnuti, protože máme vlastní děti a uspokojenou rodičovskou potřebu. 2006 jsme se poprvé pokusili o profesionální rodičovství, byli jsme znovu odmítnuti, tentokrát s důvodem, že nechceme adopci. Po přestěhování do jiného kraje jsme viděli náborový materiál pro Zlínský kraj, prošli jsme a od 2013 tuto nádhernou práci děláme. Pro pěstounskou péči na přechodnou dobu jsme se rozhodli proto, že jsme měli vzor od manželčiny sestry, která tuto práci dodnes dělá na Slovensku. Chtěli jsme tímto způsobem také pomoci více než jednomu dítěti od ústavu. Od počátku jsme se rozhodovali, že se nejlépe cítíme na novorozence. Taky naše bytové prostory neumožňují jiné, větší děti, které potřebují vlastní pokoj. Ale prvotní důvod byl ten, aby děti nebylo pak nutno léčit z ústavní deprivace, aby od malička zažívaly rodinnou péči a lásku.“

Informovanost žadatelů

Do této kategorie jsem zařadila odpovědi pěstounů týkající se jejich informovanosti v době, kdy byli žadateli o náhradní rodinnou péči. Z prvních dvou rozhovorů vyplývá, že

byli pěstouni informováni zejména ze stran sociálních pracovníc, z třetího rozhovoru pak to, že pěstouni získali informace z internetu nebo na Krajském úřadě.

R1 – „Víte, nikdy by nás nenapadlo, že by se dcera odmítla starat o vlastní dítě, tolik se na ni těšila. Do té doby jsme o náhradní rodinné péči v podstatě nic nevěděli, občas jsme něco zaslechli v televizi, ale jinak jsme se o tuto problematiku více nezajímali, nebyl k tomu žádný důvod. Neměli jsme nikoho takového ani v rodině, ani v našem okolí. Když jsme se ale ocitli v situaci, že jsme se o vnučku začali starat, museli jsme vše vyřídit i soudně. Byli jsme s manželem rádi, když nám sociální pracovnice podala informace o pěstounské péči, ochotně odpověděla na všechny naše otázky a také nám pomohla sepsat žádost k soudu.“

R2 – „Informace jsme získali od pracovnice odboru sociálních věcí ONV a také od pracovnic úseku sociálně-právní ochrany dětí na tehdejší KNV v Brně. Také jsme mnohé věci konzultovali s psycholožkou MPSV, pobočka Zlín. V průběhu dalších let pěstounské péče jsme znalosti a informace čerpali studiem odborné literatury.“

R3 – „Jelikož jsme od manželčiny sestry věděli, jak probíhá pěstounská péče na přechodnou dobu na Slovensku, hledali jsme napřed na internetu, zda a jak funguje tato péče i u nás. Na internetu jsme našli i všechny důležité kontakty na odborníky, kteří se ve Zlínském kraji náhradní péčí zabývají. Spoustu informací jsme také získali od pracovnic na Krajském úřadě. Teď, když už pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonáváme, pravidelně spolupracujeme s naší sociální pracovnící z doprovázející organizace nebo sociální pracovnící z městského úřadu.“

Zhodnocení průběhu zprostředkování náhradní rodinné péče

Do této kategorie byly zařazeny odpovědi pěstounů týkající se zhodnocení průběhu zprostředkování náhradní rodinné péče. Součástí této otázky byla i další otázka týkající se toho, zda se pěstouni při vyřizování své žádosti setkali s nějakými problémy. První a druhá rodina hodnotí průběh zprostředkování velmi kladně. Dle třetí rodiny byl proces zprostředkování dlouhý. Ve všech třech odpovědích se pěstouni shodli na tom, že se při zprostředkování náhradní rodinné péče nesetkali se žádnými problémy.

R1 – „Celý průběh zprostředkování musím hodnotit velmi kladně. Byli jsme rádi, že nám sociální pracovnice ve všem pomohla. Jelikož jsme s vnučkou v příbuzenském vztahu, nemuseli jsme procházet žádným vzděláváním. Vyřizování žádosti a čekání na soudní jednání nám nepřišlo ani tak dlouhé. Během celého zprostředkování jsme se nesetkali se žádnými problémy. Všichni, se kterými jsme při vyřizování žádosti jednali, byli velmi ochotní.“

R2 – „Průběh zprostředkování náhradní rodinné péče hodnotíme u všech přijatých dětí jako výborný. V průběhu let naší náhradní rodinnou péčí došlo k mnoha změnám v územní působnosti a kompetenci na úseku náhradní rodinné péče. Původně s námi pracovali odborníci na náhradní rodinnou péči KNV Brno, detašované pracoviště MPSV, pobočka Zlín, pracovnice KÚ Zlín, ONV Kroměříž a Městského úřadu v Kroměříži. Jednání s úřady probíhalo vždy korektně a vstřícně. Návštěvy OSPOD byly přátelské, věcné. Školení bylo srozumitelné a časově nenáročné. Převzetí jednotlivých dětí probíhalo vždy hladce s velkým porozuměním sociálních pracovníků dětských domovů. Vždy se nám podařilo převzít dítě hned při první návštěvě. Celkově jsme postupně převzali do náhradní rodinné péče 6 dětí. Při vyřizování žádosti jsme se nikdy nesetkali s problémy. Snad jediné poté, kdy jsme začali územně patřit pod Zlínský kraj, se nám dobře, po kterou jsme čekali, až budeme vybráni jako pěstouni, vhodní pro konkrétní dítě, zdála příliš dlouhá. Ve Zlínském kraji nebyly děti, pro které bychom byli vhodnými náhradními rodiči a zákonná úprava neumožňovala vyvíjet žádnou vlastní iniciativu.“

R3 – „Dle našeho názoru byl celý proces zprostředkování náhradní rodinné péče velmi zdoluhavý. Svou žádost jsme podali na začátku roku 2011. Poté jsme se zúčastnili příprav, jednotlivá školení byla dle nás od sebe v delší časové prodlevě. Přípravy jsme tak ukončili až za necelé dva roky. V roce 2013 k nám přišlo první dítě. Na druhou stranu však musíme říct, že byla příprava vedena velmi kvalitními lektory. Během procesu zprostředkování jsme se nesetkali se žádnými problémy.“

Nejčastější problémy, které pěstouni při výchově řeší

V této kategorii se dozvídáme, s jakými nejčastějšími problémy se pěstouni při výchově dětí setkávají. S touto otázkou souvisela i další otázka, zda se mají pěstouni v případě potřeby na koho obrátit. U první rodiny se jedná zejména o výukové problémy, u druhé

jsou to především problémy v oblasti hygieny, sociální a citové deprivace, výukové a zdravotní problémy, u třetí rodiny se jedná hlavně o problémy typu abstinenční příznaky, drogy, alkohol, kouření maminek. Ze všech tří rozhovorů vyplývá, že se mají pěstouni v těchto situacích vždy na koho obrátit, ať už je to rodina, odborníci nebo sociální pracovníci.

R1 – „Vnučka má největší problémy s učením, po vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny má v hodinách individuálnější přístup. Do školy se pravidelně společně učíme každé odpoledne. V současné době musíme také jezdit ze zdravotních důvodů na pravidelné kontroly do Brna. To ale neberu jako problém. I když to bude mít určitě vliv na docházku a dohánění učiva. Jinak je vnučka šikovná a hodná. Věkem se blíží k pubertě, zatím to ale není nic hrozného. Pokud je potřeba, vše řešíme domluvou. Při pomoci v učení se obracím často na své děti, zejména v angličtině nebo matematice. Jsem také v kontaktu s třídní učitelkou. Pokud je potřeba, obracím se na svou sociální pracovníci, která za námi pravidelně chodí na návštěvy.“

R2 – „Mezi nejčastější problémy patří nejdříve, u každého dítěte, absolutní nedostatek hygienických návyků a sociální a citová deprivace, jako důsledek pobytu v dětských domovech. V běžném provozu rodiny pak následně se nejčastěji vyskytují problémy s dostatečným plněním školních povinností, jako příprava na další den, učení se a psaní úkolů. V neposlední řadě řešíme velmi často problémy zdravotní jako astma bronchiale, gastroenteroestiniální reflex, poruchy chování a psychiatrické problémy. A co se týká pomoci, tak k této otázce musíme uvést, že jsme naprosto spokojeni. Pravidelně s dětmi docházíme k dětské lékárně, dětské lékárně pro psychiatrii, k psychologům, speciální pedagogům a vše vždy probíhá k naší úplné spokojenosti a v zájmu věci. V konkrétních výchovných problémech také velmi dobře spolupracujeme s naší sociální pracovníci z úseku náhradní rodinné péče Městského úřadu v Kroměříži.“

R3 – „Jelikož jsme prozatím do naší péče vždy přebírali pouze miminka, řešíme spíše to, s jakou „výbavou“ k nám přicházejí. Jsou to děti, jejichž biologické matky mají za sebou drogovou minulost, v době těhotenství hodně kouřily nebo pily alkohol. Jednalo se tak o děti s abstinenčními příznaky. V péči jsme měli zatím pět dětí, každé z nich bylo jiné. Pouze první miminko bylo zcela zdravé. V případě potřeby se máme vždy na koho obrátit, odborníků na tuto problematiku je v našem okolí naštěstí dostatek.“

Názor na kontakt s biologickou rodinou

Do této kategorie byly zařazeny odpovědi, týkající se názoru pěstounů na kontakt dětí s jejich biologickou rodinou. V prvním rozhovoru pěstounka uvedla, že s matkou dítěte v kontaktu jsou, i když v nepravidelném, otce nezletilá nezná, začíná se na něj ale více ptát. Ve druhém případě pěstouni uvedli, že kontakt s rodinou nevyklučují, vždy ho umožní, ale považují ho pro děti spíše za negativní. Třetí rodina se pravidelně setkává buď s budoucími osvojiteli, nebo s biologickou rodinou dítěte, hlavně tehdy, pokud je pravděpodobné, že se dítě do své původní rodiny vrátí.

R1 – „Vnučka je se svou matkou v kontaktu, tento kontakt podporuji, snažím se dceru motivovat k pravidelným a častějším návštěvám. S dcerou jsem mluvila i o možnosti, že by si vnučku vzala k sobě, když by si vyřešila vše ve svém životě. Dceři vyhovuje, že je vnučka u mě, vyjádřila se tak, že by péči nezvládla. S otcem není vnučka v kontaktu, nevíme, kde je. Vnučka se ale v poslední době na otce občas zeptá. Informace jí netajím, má právo vědět, kdo její otec je, i když si na něj vůbec nevzpomíná.“

R2 – „Kontakt s biologickou rodinou nevyklučujeme, vždy jej umožníme. Osobně považujeme tyto kontakty za negativní, kontraproduktivní a pro další vývoj a výchovu dětí jako naprosto nevhodné.“

R3 – „V pěstounské péči na přechodnou dobu je jisté, že u nás dítě zůstane maximálně jeden rok. Jedná-li se o dítě, které bude osvojeno, býváme v kontaktu s adoptivními rodiči. V rámci seznamování s dítětem mají možnost přijít i k nám domů, případně u nás může budoucí maminka pár dní i zůstat, aby se s dítětem navzájem více sžili. V případě, že je naděje, že se dítě vrátí zpět do své biologické rodiny, pravidelně se s matkou nebo rodiči dítěte setkáváme při schůzkách mimo naše bydliště. Kontakt s rodiči je pro dítě velmi důležitý. Má to obrovský vliv na jeho budoucnost.“

Názor na současný systém náhradní rodinné péče

Do této kategorie byly zařazeny odpovědi týkající se názorů pěstounů na současný systém náhradní rodinné péče. S touto otázkou souvisela i další otázka, zda by pěstouni chtěli na současném systému náhradní rodinné péče něco změnit. V prvním rozhovoru pěstounka zmínila problematiku zákonného zastupování dítěte, dle ní by se mělo v tomto pěst-

tounům více vycházet vstříc. Ve druhém rozhovoru pěstouni sdělili, že novela zákona sice přinesla pěstounům řadu výhod a odstranila několik problémů, na druhou stranu by bylo dle nich potřeba zavést valorizaci odměn pěstounů ve zvláštních případech, zrychlit výběrové řízení pěstounů pro konkrétní dítě a také rozšířit nabídku možností čerpání dovolené ze strany pěstounů. Dle pěstounů na přechodnou dobu je největší problém v nejednotnosti postupů soudů a v zatajování informací od nemocnic při přebírání dětí. Systém náhradní rodinné péče by měl dle nich zajistit větší upřednostňování pěstounské péče na přechodnou dobu před ústavní péčí.

R1 – „Jelikož jsem jen pěstounka, nejsem zákonný zástupce vnučky. S matkou jsme ale v kontaktu, pokud je potřeba, potřebný podpis poskytnu. Bylo tomu např. tehdy, když jsme vyřizovali vyšetření v poradně nebo vyřizovali pas kvůli dovolené v zahraničí. Pokud bychom v kontaktu nebyly, určitě by to bylo složitější. Myslím, že by bylo dobré pěstounům více vycházet vstříc ohledně zastupování dítěte.“

R2 – „Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přinesla pěstounům řadu výhod a odstranila mnohé dřívější problémy. Pokud má náhradní rodina štěstí na kvalitní sociální pracovníci, nevadí ani zvýšená četnost návštěv v rodinách oproti dřívějšímu stavu. V současném systému by bylo vhodné zavést valorizaci odměn pěstounům ve zvláštních případech, dále zrychlit výběrové řízení pěstounů pro konkrétní dítě a s tím související možnost výběru v rámci celé ČR, popřípadě s využitím mezinárodní adopce. Rozšířit konkrétní nabídku a řešení ze strany sociálních odborů, jak mohou pěstouni využít zákonnou možnost čerpání dovolené.“

R3 – „Za dobu, co děláme pěstouny, jsme se setkali především s nejednotností postupů soudů, nebo také se zatajováním informací od nemocnic při přebírání dětí. Z našeho pohledu by se nejvíce mělo změnit to, že bude pěstounská péče na přechodnou dobu více upřednostňována před ústavní péčí.“

5.6 Závěry výzkumu

Díky rozhovorům se třemi pěstounskými rodinami můžu zhodnotit jejich celkový názor na problematiku náhradní rodinné péče. V rámci rozhovorů jsem zjišťovala a porovnávala nejen důvody rozhodnutí pěstounů pro náhradní rodinnou péči, jejich zdroje informací

v době, kdy byli žadateli o náhradní rodinnou péči nebo problémy, které musí při výchově dětí řešit, ale i jejich názory na zhodnocení průběhu zprostředkování náhradní rodinné péče, na kontakt s biologickou rodinou a na současný systém náhradní rodinné péče.

Důvodem rozhodnutí pro náhradní rodinnou péči bylo v prvním případě zejména to, že se prarodiče chtěli postarat o svou vnučku poté, kdy ji bezdůvodně opustila její vlastní matka. Nezletilá byla nejdříve prarodičům svěřena do výchovy a poté do pěstounské péče babičky. Tato forma náhradní rodinné péče byla zvolena proto, že se mezi nezletilou a pěstounkou jedná o příbuzenský vztah. Proto také neměla pěstounka stanovená žádná kritéria pro výběr dítěte. Ve druhém i třetím případě se jednalo o touhu pomoci potřebným dětem, aby nemusely zůstat v ústavní výchově a mohly zažít život v rodině. Druhá rodina se rozhodla pro výběr těchto typů náhradní rodinné péče zejména proto, že při adopci se na dítě čeká velmi dlouho a děti nebyly právně volné. V rámci stanovených kritérií pěstouni chtěli dítě vzdělavatelné v běžné základní škole, aby dítě nemělo vážnou nemoc nebo vrozenou vadu, chtěli dítě s psychickými či psychiatrickými potížemi, dítě sociálně deprivované nebo se syndromem dlouhodobě zneužívaného a týraného dítěte, dítě s poruchou chování, dítě vrácené z neúspěšné pěstounské péče, dítě s povinností umožnit návštěvy biologické rodině nebo dítě jiného etnika. Pro pěstouny na přechodnou dobu byla motivací i sestra pěstounky, která vykonává pěstounskou péči na přechodnou dobu na Slovensku. Co se týká kritérií, rozhodli se pěstouni pečovat především o novorozence.

Nejčastějším zdrojem informací v oblasti náhradní rodinné péče byly pro pěstouny sociální pracovníce, ať už na Krajském úřadě, na odboru sociálních věcí nebo na oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Pěstouni z druhé rodiny vše konzultovali i s psychologkou. Pěstouni na přechodnou dobu získali potřebné informace a kontakty také na internetu.

Průběh zprostředkování náhradní rodinné péče hodnotí pěstounka z první rodiny velmi kladně, v jejich případě se jednalo zejména o pomoc při vyřizování a sepsání žádosti o svěřením vnučky do pěstounské péče, při kterém se nesetkali s žádnými problémy. Naopak, všichni, se kterými pěstouni při vyřizování jednali, byli dle nich velmi ochotní. I druhá rodina hodnotí průběh zprostředkování velmi kladně. Jednání s úřady probíhalo dle nich vždy korektně a vstřícně, návštěvy byly vždy přátelské, školení byla srozumitelná a časově nenáročná. Při vyřizování žádosti se také nesetkali se žádnými problémy. Jediné, v čem vidí negativum je to, že v době, kdy pro ně nebyly vhodné děti, nemohli vyvíjet vlastní iniciativu při jejich hledání. Dle pěstounů na přechodnou dobu byl celý proces zprostředkování náhradní rodinné péče velmi zdoluhavý. Příprava trvala skoro dva roky a než přijali

do péče první dítě, uběhl další rok. Přípravu ale hodnotí velmi kladně. Ani oni se při vyřizování žádosti nesečkali se žádnými problémy.

Mezi hlavní problémy, které pěstounka z první rodiny při výchově vnučky řeší, jsou především výukové problémy. Na základě vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně byl škole doporučen u nezletilé individuální přístup při práci v hodinách. V současné době se nezletilá potýká i se zdravotními komplikacemi, díky nimž potřebuje zvýšenou péči. Při řešení těchto problémů se pěstounka nejčastěji obrací na svou rodinu, je také v pravidelném kontaktu s třídní učitelkou a se sociální pracovnící. V rozhovoru s druhou rodinou pěstouni poukazují na problémy s hygienickými návyky, na sociální a citové deprivace z důvodu pobytu v dětských domovech, objevují se i výukové a zdravotní problémy, poruchy chování spojené s psychiatrickými problémy. Co se týká pomoci, pěstouni dochází s dětmi k dětské lékařce, k psychiatrice, psychologovi, speciálním pedagogům, dobře spolupracují i se sociální pracovnící. Pěstouni na přechodnou dobu nejčastěji řeší to, s jakou „výbavou“ přebírají miminka do své péče. Často se totiž jedná o děti, jejichž matky mají drogovou minulost, v těhotenství kouřili nebo pily alkohol. Jedná se tak o děti s abstinčními problémy. V případě potřeby se mají vždy na koho obrátit, v jejich okolí je dostatek odborníků, kteří se věnují této problematice.

V odpovědích na otázku týkající se kontaktu dětí s biologickou rodinou, se pěstouni shodli, že kontakt podporují. V prvním případě je nezletilá v kontaktu pouze s matkou, otce nezná. Začíná se na něj ale ptát, pěstounka ji žádné informace o její biologické rodině nezatajuje. Ve druhém případě jsou pěstouni kontakt ochotni umožňovat, osobně však tyto kontakty považují za negativní, kontraproduktivní a pro další vývoj a výchovu dětí naprosto nevhodné. Pěstouni na přechodnou dobu se setkávají buďto s budoucími osvojiteli, nebo s biologickou rodinou dítěte v případě, že je pravděpodobné, že se dítě vrátí do své původní rodiny.

V odpovědi týkající se názoru na současný systém náhradní rodinné péče se pěstounka z první rodiny zmínila především o tom, že není zákonným zástupcem dítěte. Naštěstí jsou s matkou nezletilé v kontaktu, v případě potřeby je tak její podpis zajištěn. Dle pěstounky by se v tomto mělo pěstounům více vycházet vstříc. V druhém případě pěstouni poukazují na to, že novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přinesla pěstounům řadu výhod a odstranila mnohé dřívější problémy. Dle pěstounů by bylo vhodné zavést valorizaci odměn pěstounům ve zvláštních případech, zrychlit výběrové řízení pěstounů pro konkrétní dítě a rozšířit konkrétní nabídku a řešení ze strany sociálních odborů, jak mohou pěstouni využít

zákonnou možnost čerpání dovolené. Pěstouni na přechodnou dobu se setkali především s nejednotností postupů soudů nebo se zatajováním informací ze stran nemocnice při přebírání dětí. Dle nich by se mělo nejvíce změnit převážně to, aby se pěstounská péče na přechodnou dobu více upřednostňovala před ústavní péčí.

ZÁVĚR

Tak jak je v diplomové práci uvedeno, v rámci sociálně-právní ochrany se dítěti zajišťují jednak práva na život, na jeho příznivý vývoj, rodičovskou péči a život v jeho rodině, tak i na jeho identitu, svobodu myšlení a náboženství, na vzdělání a zaměstnání. Sociálně-právní ochrana zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným nebo duševním násilím, zanedbáváním nebo zneužíváním. Ochrana dítěte je upravena v několika různých právních odvětvích a v právních předpisech, které mají různou právní sílu. Jedná se zejména o právní předpisy z oblasti rodinné, sociální, školské, zdravotnické a trestní. Ochrana dítěte je také předmětem činnosti řady orgánů, fyzických i právnických osob.

Náhradní rodinná péče je poskytována těm dětem, které se ocitly bez rodiny nebo dětem, které z různých důvodů nemohou být vychovávány ve své biologické rodině. Náhradní rodinná péče tak dává dětem možnost nevyrůstat v ústavní péči. Ve své práci se zaměřuji jednak na jednotlivé typy náhradní rodinné péče – svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby, osvojení, pěstounská péče a poručenství, tak i na dávky pěstounské péče a na samotné zprostředkování náhradní rodinné péče.

Praktická část byla zaměřena na kvalitativní výzkum. Mým záměrem bylo na základě rozhovorů zjistit a zejména srovnat jednotlivé typy náhradní rodinné péče a poukázat tak na jejich odlišnosti. Ať už se jedná o rozdílné důvody rozhodnutí pro náhradní rodinnou péči, způsob jejího zprostředkování, problémy, se kterými se pěstouni setkávají nebo jejich odlišný názor na celý systém náhradní rodinné péče, jedno je zcela jisté. Tyto rodiny se rozhodly pomáhat dětem, které to skutečně potřebují. Zajišťují jim láskyplné, bezpečné a podnětné prostředí. Dávají dětem možnost žít v rodině.

Tato diplomová práce je určena nejen adoptivním rodičům a pěstounům, ale i potenciálním uchazečům o náhradní rodinnou péči. Doufám, že v této práci najdou potřebné informace a odpovědi na otázky, na které se mohou ptát při přemýšlení, zda volit adopci nebo pěstounskou péči. Práce je určena i široké veřejnosti k získání náhledu na problematiku náhradní rodinné péče.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BECHYŇOVÁ, Věry a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny: sociální práce s dysfunkčními rodinami*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5.
- [2] BUBLEOVÁ, Věduna a Lucie BENEŠOVÁ. *Hledáme nové rodiče*. Vyd. 2. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2001.
- [3] Česko. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2012. ISBN 978-80-7488-128-2.
- [4] ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: Sbíрка zákonů České republiky. 1999. ISBN 978-80-7488-128-2.
- [5] HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy. 2.*, přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4674-6.
- [6] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- [7] CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0217-7.
- [8] KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.
- [9] KONEČNÁ, Hana. *Na cestě za dítětem: dvě malá křídla*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1055-6.
- [10] KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích: nesezdané soužití – výživné, žaloba a těhotné ženy – žaloba určení výživného mezi manžely – děti a právo – žaloba na určení otcovství, návrh na zvýšení výživného – náhradní výchova – koho je možné osvojit, jaké jsou předpoklady k osvojení*. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 2000. ISBN 80-7226-365-X.
- [11] KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-214-1.
- [12] MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
- [13] MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a*

pěstouny. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.

[14] MATĚJČEK, Zdeněk, Jarmila KOLUCHOVÁ a Věduna BUBLEOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.

[15] NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-77-8.

[16] RADVANOVÁ, Senta, Jarmila KOLUCHOVÁ a Jiří DUNOVSKÝ. *Výchova dětí v náhradní rodinné péči*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.

[17] SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-218-1.

[18] SMUTKOVÁ, Lucie. *Sociální práce s rodinou*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-069-1.

[19] SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠKOVÁ. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. Zkušenosti*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3821-4.

[20] STRIOVÁ, Miloslava. *Děti, které se rodí v srdci – příběh adoptivní a pěstounské maminky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0359-9.

[21] ŠPECIÁLNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0.

[22] ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

[23] Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Dávky pěstounské péče 2013* [online]. 2013 [cit.2016-02-28]. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf

[24] Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Proces zprostředkování* [online]. 2013, 21.2.2013 [cit.2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14502>

[25] Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Sanace rodiny* [online]. 2008, 23.7.2008 [cit.2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5587>

[26] Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Sociálně-právní ochrana dětí* [online]. 2013, 15.1.2013 [cit.2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Č. – číslo

Čl. – článek

ČR – Česká republika

FMZV – Federální ministerstvo zahraničních věcí

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

Odst. – odstavec

OPD – oddělení péče o dítě

OSN – Organizace Spojených národů

OSP – oddělení sociální prevence

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

Písm. - písmeno

SPO – sociálně-právní ochrana

SVP – Středisko výchovné péče

§ - paragraf

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte na základě závislosti

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: Záznam z rozhovoru R2

Příloha P2: Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojite-
li/pěstouny/pěstouny na přechodnou dobu

Příloha P3: Dotazník k žádosti o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojite-
li/pěstouny/pěstouny na přechodnou dobu

Příloha P4: Lékařské vyšetření žadatele o náhradní rodinnou péči

Příloha P5: Žádost o výpis z rejstříku trestů

PŘÍLOHA P I: ZÁZNAM ROZHOVORU R2

Otázka č. 1: Proč jste se rozhodli pro náhradní rodinnou péči?

„Před mnoha lety, v době kdy jsme měli 3 vlastní děti, jsme přemýšleli, co bychom mohli dělat užitečného pro společnost. Přemýšleli jsme o tom, že bychom začali navštěvovat nějakou starou paní nebo že bychom si vzali stálou službu, například starost o kostel sv. Cyrila a Metoděje v Psychiatrické nemocnici v Kroměříži, v rámci katolické církve. Inspiraci jsme měli u syna Viktora, který ještě jako student navštěvoval několik osamělých stařenek, pomáhal jim v domácnosti a povídal si s nimi. Později, po dobu studií v Praze, přijal podnájem u nechodící staré paní a staral se o ni. Podobně syn Emil se nastěhoval ke své těžce nemocné babičce a ošetřoval ji po dobu několika let. V té době jsem pracoval na odboru pracovních sil ONV v Kroměříži. Vzácnou shodou okolností na téže chodbě jako náš odbor byl i odbor sociálních věcí a zdravotnictví. Pracovnice náhradní rodinné péče, když se dozvěděla o naší snaze dělat něco užitečného navíc, nabídla nám ke zvážení možnost vzít si dítě do náhradní rodinné péče. Přímou řekla, že se pro něco takového výborně hodíme. Zprvu jsme tomu moc nevěřili, ale po úspěšném absolvování zdravotního a psychologického vyšetření, včetně psychologických testů jsme si podali žádost o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Naše rozhodnutí se postupně ukázala jako správné.“

Otázka č. 2: Kde jste získali potřebné informace ohledně náhradní rodinné péče?

„Informace jsme získali od pracovnice odboru sociálních věcí ONV a také od pracovnic úseku sociálně- právní ochrany dětí na tehdejší KNV v Brně. Také jsme mnohé věci konzultovali s psychologkou MPSV, pobočka Zlín. V průběhu dalších let pěstounské péče jsme znalosti a informace čerpali studiem odborné literatury.“

Otázka č. 3: Jaký byl důvod pro výběr tohoto typu náhradní rodinné péče?

„Důvodů bylo několik. Hlavním důvodem bylo to, že výběr rodičů vhodných pro dítě v rámci adopce trval mnohdy i roky. Dále také to, že děti, pro které jsme byli vybráni jako vhodní náhradní rodiče, nebyly právně volné. V pozdější době jsme již u dalších dětí nechtěli měnit zavedený způsob, aby se děti nesrovnávaly, proč některé jsou v adopci a jiné v pěstounské péči.“

Otázka č. 4: Jaká kritéria pro výběr dítěte jste měli stanovena v žádosti o náhradní rodinnou péči?

„V rámci stanovených kritérií jsme chtěli, aby dítě bylo vzdělatelné v běžné základní škole, aby bylo možno využít toho, že Dagmar je učitelka pro 1. stupeň základní školy. Dalším kritériem bylo, aby dítě nemělo závažnou nemoc nebo vrozenou vadu (např. Fenylketonurie, rozštěp páteře apod.). Chtěli jsme, aby dítě mělo potíže psychické či psychiatrické, typu psychické a sociální deprivace, syndromu dlouhodobě zneužívaného a týraného dítěte, poruchy chování, dítě s povinností umožnit návštěvy biologické rodině, vrácené z neúspěšné pěstounské péče a nebo jiného etnika.“

Otázka č. 5: Jak byste zhodnotili průběh zprostředkování náhradní rodinné péče?

„Průběh zprostředkování náhradní rodinné péče hodnotíme u všech přijatých dětí jako výborný. V průběhu let naší náhradní rodinnou péči došlo k mnoha změnám v územní působnosti a kompetent na úseku náhradní rodinné péče. Původně s námi pracovali odborníci na náhradní rodinnou péči KNV Brno, detašované pracoviště MPSV, pobočka Zlín, pracovnice KÚ Zlín, ONV Kroměříž a Městského úřadu v Kroměříži. Jednání s úřady probíhalo vždy korektně a vstřícně. Návštěvy OSPOD byly přátelské, věcné. Školení bylo srozumitelné a časově nenáročné. Převzetí jednotlivých dětí probíhalo vždy hladce s velkým porozuměním sociálních pracovníků dětských domovů. Vždy se nám podařilo převzít dítě hned při první návštěvě. Celkově jsme postupně převzali do náhradní rodinné péče 6. dětí.“

Otázka č. 6: Setkali jste se při vyřizování žádosti s nějakými problémy?

„Při vyřizování žádosti jsme se nikdy nesetkali s problémy. Snad jedině poté, kdy jsme začali územně patřit pod Zlínský kraj, se nám dobře, po kterou jsme čekali, až budeme vybráni jako pěstouni, vhodní pro konkrétní dítě, zdála příliš dlouhá. Ve Zlínském kraji nebyly děti, pro které bychom byli vhodnými náhradními rodiči a zákonná úprava neumožňovala vyvíjet žádnou vlastní iniciativu.“

Otázka č. 7: Jaké nejčastější problémy v rámci péče o dítě/děti musíte řešit?

„Mezi nejčastější problémy patří nejdříve, u každého dítěte, absolutní nedostatek hygienických návyků a sociální a citová deprivace, jako důsledek pobytu v dětských domovech. V běžném provozu rodiny pak následně se nejčastěji vyskytují problémy s dostatečným plně-

ním školních povinností, jako příprava na další den, učení se a psaní úkolů. V neposlední řadě řešíme velmi často problémy zdravotní jako astma bronchiale, gastroenterotestinální reflex, poruchy chování a psychiatrické problémy.“

Otázka č. 8: Mate se v takových případech na koho obrátit?

„A co se týká pomoci, tak k této otázce musíme uvést, že jsme naprosto spokojeni. Pravidelně s dětmi docházíme k dětské lékárně, dětské lékárně pro psychiatrii, k psychologům, speciální pedagogům a vše vždy probíhá k naší úplné spokojenosti a v zájmu věci. V konkrétních výchovných problémech také velmi dobře spolupracujeme s naší sociální pracovnící z úseku náhradní rodinné péče Městského úřadu v Kroměříži.“

Otázka č. 9: Jaký je Váš názor na kontakt dětí s biologickou rodinou?

„Kontakt s biologickou rodinou nevyklučujeme, vždy jej umožníme. Osobně považujeme tyto kontakty za negativní, kontraproduktivní a pro další vývoj a výchovu dětí jako naprosto nevhodné.“

Otázka č. 10: Setkali jste se s nějakými problémy v souvislosti se současným systémem náhradní rodinné péče?

„Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přinesla pěstounům řadu výhod a odstranila mnohé dřívější problémy. Pokud má náhradní rodina štěstí na kvalitní sociální pracovníci, nevadí ani zvýšená četnost návštěv v rodinách oproti dřívějšímu stavu.“

Otázka č. 11: Je něco, co byste na současném systému náhradní rodinné péče chtěli změnit?

„V současném systému by bylo vhodné zavést valorizaci odměn pěstounům ve zvláštních případech, dále zrychlit výběrové řízení pěstounů pro konkrétní dítě a s tím související možnost výběru v rámci celé ČR, popřípadě s využitím mezinárodní adopce. Rozšířit konkrétní nabídku a řešení ze strany sociálních odborů, jak mohou pěstouni využít zákonnou možnost čerpání dovolené.“

Otázka č. 12: Uvažujete o možnosti přijat k Vám do rodiny další dítě/děti?

„Ano, uvažujeme o možnosti střednědobé, popřípadě krátkodobé pěstounské péče. Zatím bez konkrétních kroků realizace.“

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

I. Žadatelka:

Příjmení:	Jméno ¹⁾ :		
Rodné příjmení ²⁾ :	Titul před jménem:	za jménem:	
Rodné číslo ³⁾ :	Datum narození:		
Místo trvalého pobytu:	Obec:	Část obce:	Ulice: ..... Č. p. ⁴⁾ : ..... Č. orient.: ..... PSČ: .....
Cizinec - adresa pobytu:	Obec:	Část obce:	Ulice: ..... Č. p. ⁴⁾ : ..... Č. orient.: ..... PSČ: .....
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:	

II. Žadatel:

Příjmení:	Jméno ¹⁾ :		
Rodné příjmení ²⁾ :	Titul před jménem:	za jménem:	
Rodné číslo ³⁾ :	Datum narození:		
Místo trvalého pobytu:	Obec:	Část obce:	Ulice: ..... Č. p. ⁴⁾ : ..... Č. orient.: ..... PSČ: .....
Cizinec - adresa pobytu:	Obec:	Část obce:	Ulice: ..... Č. p. ⁴⁾ : ..... Č. orient.: ..... PSČ: .....
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:	

Žádám o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se **osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu**^{*)}, v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V případě osvojení, pokud krajský úřad nezprostředkuje osvojení do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů, **souhlasím – nesouhlasím**^{*)} s tím, aby tato žádost byla postoupena Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí za účelem zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny.

Žádám výlučně o osvojení z ciziny. Ano – Ne^{*)}

¹⁾ Uveďte všechna jména osoby.

²⁾ Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

³⁾ Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo** v ČR datum narození ve tvaru den, měsíc, rok.

⁴⁾ Pokud je místo čísla popisného přiděleno číslo evidenční, uveďte před číslem písmeno E.

^{*)} Nehodící se škrtněte.

Souhlasím s tím, že orgány sociálně právní ochrany dětí, podléající se na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče, jsou oprávněny zajišťovat další potřebné údaje zejména o tom, zda způsobem svého života budu zajišťovat pro dítě vhodné rodinné prostředí, a dále jsou oprávněny kdykoliv zjišťovat, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci.

Dávám souhlas s uchováním a zpracováním osobních údajů a fotokopii osobních dokladů všemi orgány sociálně-právní ochrany, které se budou podílet na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče (v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění a zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, v platném znění).

Souhlasím s účastí na odborné přípravě k přijetí dítěte do rodiny.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V _____ dne . . 20

podpis žadatelky

V _____ dne . . 20

podpis žadatele

K žádosti prosím doložte:

- občan ČR - doklad o státním občanství
- cizinec – doklad o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o nepřetržitém přechodném pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR
- občan ČR - opis z evidence Rejstříku trestů – vyžádá obecní úřad s rozšířenou působností
- cizinec - doklad obdobný opisu z evidence Rejstříku trestů vydaný ve státech, ve kterých se žadatel zdržoval nepřetržitě déle než 3 měsíce v době od dovršení patnáctého roku věku do podání žádosti – doloží žadatel
- zpráva o zdravotním stavu praktického lékaře předložena žadatelem
- dotazník obsahující další osobní údaje žadatele, údaje o ekonomických a sociálních poměrech, údaje o osobách žijících v domácnosti žadatele, představy o dítěti

Dotazník k žádosti o zařazení do evidence žadatelů
vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

ČÁST A– ÚDAJE O ŽADATELI/ŽADATELCE

I. OSOBNÍ ÚDAJE ŽADATELE/KY

Jméno a příjmení:

Rodné příjmení:

Datum narození:

Státní příslušnost:

Národnost:

Náboženské vyznání:

Jazyk/y používané v domácnosti:

Kontaktní údaje (pokud se liší od údajů uvedených v žádosti):

Adresa:

Pobyt na adrese od:

Telefon:

E-mail:

II. VZDĚLÁNÍ (uved'te název školy, vyučení, odborné zkoušky)

základní

vyučen – obor: .....

středoškolské: .....

vyšší odborné: .....

vysokoškolské: .....

Jiné odborné zkoušky: .....

III. ZAMĚSTNÁNÍ (uved'te název zaměstnavatele a Vaše postavení v zaměstnání max. 5 let zpět, pracovní dobu, vzdálenost od místa bydliště)

.....
.....
.....
.....
.....

IV. ZÁJMY

.....
.....
.....
.....
.....

V. ZKUŠENOSTI S PÉČÍ O DĚTI

Věnoval/a jste se péči o děti

- v rámci výkonu zaměstnání?

ano

ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....
.....

- v rámci dobrovolné činnosti?

ano

ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....
.....

- jinde?

ano

ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....
.....

VI. ZDRAVOTNÍ STAV

Léčíte se s nějakým onemocněním?

ano

ne

Jakým:

.....
.....

Máte nějaké zdravotní obtíže a omezení (alergie, astma...)?

ano

ne

Jaké:

.....
.....
.....

Užíváte trvale léky?:

ano

ne

Jaké:

.....

Docházíte k odbornému lékaři

ano; jaké odbornosti .....

ne

ZDRAVOTNÍ STAV

Vyskytlo se ve Vaší rodině (rodiče, sourozenci, děti) nějaké dědičné nebo závažné onemocnění?

ano   ne

Jaké: .....

Jaká závažnější onemocnění jste prodělal/a Vy?:

.....

Utrpěl/a jste nějaký závažný úraz?:

ano   ne

Kdy a jaký: .....

Zůstaly Vám nějaké následky?:

ano   ne

Jaké: .....

Byl/a jste někdy hospitalizován/a pro duševní onemocnění?

ano   ne

S jakým onemocněním: .....

.....

Byl/a jste vyšetřen/a nebo ambulantně léčen/a u neurologa, psychiatra či psychologa?

ano   ne

S jakým onemocněním: .....

.....

Pobíráte plný nebo částečný invalidní důchod?:

ČID   ID   ne

Dg.: .....

.....

Léčil/a jste se s nějakou závislostí (drogovou, alkoholovou, hráčskou, jinou): ano   ne

Kdy a s čím: .....

.....

.....

Cítíte se z Vašeho pohledu zdráv/a?

ano

ne – proč: .....

VII. RODIČE

Matka:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřela v roce:

Příčina úmrtí: .....

Otec:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřel v roce:

Příčina úmrtí:.....

Sourozenci:

ano

Kolik:

Kolikátý/á jste v pořadí:

ne

Věk, pohlaví:

VIII. PARTNERSKÝ VZTAH

Manžel/ka, partner/ka

Jméno a příjmení:

Rodné příjmení:

Datum narození:

Datum uzavření sňatku:

Délka známosti před sňatkem:

Délka společného soužití před sňatkem:

Pořadí manželství:

Jste rozvedený/á:

Kolikrát:

V roce:

Kdo podával návrh na rozvod?

vy

bývalý/á manžel/ka

Důvod: .....

Děti z předchozích manželství:

ano

Kolik:

ne

Jste s dětmi v kontaktu?

ano

Jak často:

ne

ČÁST B – ÚDAJE O DĚTECH (vyplní žadatelé společně)

DĚTI i dospělé žijící mimo rodinu

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě ze současného vztahu   dítě partnera   dítě partnerky

osvojené v roce .....   v jiné formě náhradní rodinné péče od roku .....

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo? .....

Kam? .....

Zdravotní stav:

dobrý   jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě ze současného vztahu   dítě partnera   dítě partnerky

osvojené v roce .....   v jiné formě náhradní rodinné péče od roku .....

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo? .....

Kam? .....

Zdravotní stav:

dobrý   jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě ze současného vztahu   dítě partnera   dítě partnerky

osvojené v roce .....   v jiné formě náhradní rodinné péče od roku .....

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo? .....

Kam? .....

Zdravotní stav:

dobrý   jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě ze současného vztahu   dítě partnera   dítě partnerky

osvojené v roce .....   v jiné formě náhradní rodinné péče od roku .....

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo? .....

Kam? .....

Zdravotní stav:

dobrý   jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

ČÁST C – ÚDAJE O DOMÁCNOSTI (vyplní žadatelé společně)

I. BYTOVÉ POMĚRY

Žijete v: rodinném domě v bytě

o velikosti (uvedte rozlohu i počet místností): .....

Dům/byt, ve kterém žijete? je ve Vašem osobním vlastnictví
 užíváte na základě nájemní smlouvy
 užíváte na základě podnájemní smlouvy
 užíváte na základě jiného oprávnění, jakého?
.....

Máte zahradu? ano ne

Máte nějaké domácí zvíře? ano Jaké? .....
 ne

Bude mít přijaté dítě/děti vlastní pokoj? ano ne

Žije s Vaší rodinou (kromě dětí uvedených v další části) někdo ve společné domácnosti (kdo, proč, jak dlouho, jak se účastní Vašeho společného života..)?
.....
.....
.....

II. LOKALITA

Jak byste charakterizovali lokalitu, ve které žijete? (samota, vesnice, historické centrum města, klidná vilová čtvrť apod.)
.....
.....
.....

Občanská vybavenost:

Dostupnost mateřské školy:
.....
.....

Dostupnost základní školy:
.....
.....

Dostupnost dětského lékaře:
.....
.....

III. FINANČNÍ SITUACE

Příjmy pravidelné:

- ano ve výši:
 ne

Příjmy nepravidelné, občasné:

- ano ve výši (obvykle za rok):
 ne

Dávky státní sociální podpory (rodičovský příspěvek, přídavek na dítě aj.):

- ano ve výši:

Jaké: .....

- ne

Dávky pěstounské péče - odměna pěstouna

- ano odměna pěstouna ve výši:
 ne

Dávky sociální péče (dávky pro osoby se zdravotním postižením, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči):

- ano ve výši:

Jaké: .....

- ne

Soudně určená vyživovací povinnost:

Příjem:

- ano ve výši:
 ne

Výdaj:

- ano ve výši:
 ne

Jiná platební povinnost: (úvěry, půjčky, exekuce atd.):

- ano ve výši:

Jaká:

.....

- ne

**Lékařské vyšetření žadatele o náhradní rodinnou péči – vyplní registrující
praktický lékař**

Jméno a příjmení žadatele:

Datum narození:

Bydliště:

Anamnéza (průběh nemocí, léčby od dětství):

Diagnostický souhrn:

Současná terapie:

Přiložené odborné nálezy:

Datum:

razítko a podpis lékaře

Žadosti zasílejte na adresu: Rejstřík trestů, Soudní 1, 140 66 Praha 4

ŽÁDOST O VÝPIS Z REJSTŘÍKU TRESTŮ

Místo pro kolkovou
známku

Adresa žadatele

Jméno a původní (rodné) příjmení		Nynější příjmení	Rodné číslo	
Den, měsíc, rok narození	Místo narození	Okres	Pohlaví	Státní občanství
Jméno a příjmení otce		Jméno a příjmení matky	Rodné příjmení matky	
Trvalý pobyt žadatele			Podpis žadatele	

Razítko orgánu, který ověřil správnost
údajů a totožnost žadatele

Ověřeno podle:
Účel žádosti:
Spisová značka - č.j.

ZÁZNAM REJSTŘÍKU TRESTŮ

Dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.